

GEÇERKEN

GÜZEL BİR İZ BIRAKMAK İÇİN

NİSAN 2022 • SAYI: 19

**ŞİMDİ ŞEHRE YENİ KİYILAR İTMELİ
YENİ YENİ SULAR ÇEKMELİ KUYULARDAN ”**

Cezûlî. Asıl adı Ebu Abdillâh Muhammed b. Süleyman olan Cezûlî (ö. 870/1465) Fas'ın Sus Ŗehrinde dünyaya gelmiŖtir. İslâm dünyasında yaygın olarak okunan *Delâilü'l-Hayrât* adlı salavat mecmuası onun en meŖhur eseridir. Eserin ön sözünde bu salavatı belli zamanlarda ve düzenli bir Ŗekilde okuyanların çok sevap kazanacakları, Hz. Peygamber'in Ŗefaatine nail olacakları, kötü huyları terk edip iyi huylar edinecekleri ve dünya iŖlerinin düzeleceği belirtilmiŖtir. Eserin birçok nüshası kaleme alınmıŖ ve Ŗerhleri yapılmıŖtır. Bu mecmua Anadolu'da da Kara Davud Ŗerhi ile bilinmektedir. Eserin çoğu nüshasında itina ile süslenmiŖ sayfalarının yanı sıra Mekke ve Medine tasvirleri bulunmaktadır.

DİB Kütüphanesi Yazma Eserler Koleksiyonu

geçerken

Nisan 2022 - Sayı:19
ISSN: 2717-9990

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına

Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Doç. Dr. Fatih Kurt

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia Levent Abul

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet Bulut

Yayın Koordinatörleri
Hilal Koç Hancı
Selma Maşlak
Sümeyye Özgen
Zeynep Onar

Görsel Koordinatör
Eyüp Can Çağlar

Arşiv
Ali Duran Demircioğlu

Dijital Medya ve Arşiv
Şahin Bodur

Grafik Tasarım
AREN Tanıtım

Kapak Resmi
Cemile Ağaç Yıldırım

Kapak Sözü
Mustafa Akar

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel: 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92

Yazı, görüş ve önerileriniz için:
gecerkendergi@gmail.com

Abone İşleri
Tel: (0312) 295 71 96 - 97
Faks: (0312) 285 18 54
e-posta: dosim@diyanet.gov.tr
Online Abonelik: yayinsatis.diyanet.gov.tr

Abonelik Şartları
Yurt İçi Yıllık: 96 TL
Yurt Dışı Yıllık:
ABD için 67 ABD Doları - AB Ülkeleri için 43 EURO
Avustralya için 114 Avustralya Doları
İsviçre için 45 İsviçre Frangı
Abone kaydı için ücretin Döner Sermaye İşletme
Müdürlüğü'nün T.C. Ziraat Bankası, Mustafa Kemal
Mahallesi Şube IBAN: TR61 0001 0024 8605 9943
0850 57 nolu hesabına yatırılması ve makbuzun
fotokopisi ile aboneliğin hangi sayıdan başlayacağını
bildirir bir mektubun, "Diyanet İşleri Başkanlığı Döner
Sermaye İşletme Müdürlüğü, Üniversiteler Mahallesi
Dumlupınar Bulvarı No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara"
adresine gönderilmesi gerekir.

Yayın Türü
Aylık, Yaygın, Süreli Yayın,
Geçerken (Türkçe)

Basım Tarihi
18.03.2022

Baskı
Çağlayan Basım Yayın Dağıtım
Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Sarıç Yolu No: 7 Gazimemur/İzmir
Tel: 0 232 274 22 15

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar
yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına
aittir. Geçerken, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın
organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf
ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak
gösterilmeden hiçbir ortamda alıntı yapılamaz.

2 / GÜVEN ADIGÜZEL
BÜTÜN AĞAÇLARIN İLKİ;
ÖLMEZ ZEYTİN'İN SÖYLEDİĞİ

4 / MEHMET AYCI
İNSAN, DOĞRUDAN...

6 / SELVİGÜL KANDOĞMUŞ ŞAHİN
SEN DE GİTME...

10 / SELMA MAŞLAK
BİR HÜRRİYET MESELESİ

12 / SAFİYE GÖLBAŞI
ÜÇ TAVSİYE

13 / MUSTAFA AKAR İLE SÖYLEŞİ
"İNSANIN GENÇKEN YARIM KALAN ŞİİRİ
ÇOK AZDIR. YAŞ ALDIKÇA YARIM KALAN
ŞİİRLERİNİZ ARTAR."

17 / HÜSEYİN AKIN
RÖVANŞ

20 / HİLAL KOÇ HANCI
DUA KADAR YAKIN

22 / CANAN OLPAK KOÇ
BÖYLE İDİLER YAŞARKEN:
MEMDUH ŞEVKET ESENDAL

25 / ALİME BÜŞRA İNCE
BAŞKA SESLER: YAĞMURUN ŞARKISI

26 / MEVLÜT UYANIK
FELSEFENİN EN UZUN MACERASI
KOZMOSA DAİR TUTARLI SİSTEMLER ÜZERİNE

29 / SEMİHA AYVERDİ
BİR YAZI BİR ÇİZİ

30 / MUSTAFA IRMAKLI
ORUCUN GÖLGESİNDE HAYATA TUTUNMAK

33 / NİSAN KUMRU
AYAKÜSTÜ SORULAR

34 / VİCDAN
SİZDEKİ KARŞILIĞI

36 / MUSTAFA ÜNVERDİ
MUSİBETLER VE KADER

38 / ELİF EZGİ BEKTAŞ
İKİ ÇOCUK

41 / HASAN DİPİ
BENİM RAMAZANLARIM

42 / ALİ İŞİK
AFGANİSTAN ÇAĞILTISI

44 / AHMET MELİH KARAUĞUZ
DAĞILDIK EY HALKIM ODAKLAN BIRAZ

46 / ZEYNEP KARACA
400 DARBE; BİR ÖZGÜRLÜĞE KAÇIŞ HİKÂYESİ

48 / FATMA ÜNSAL
SÖYLENE SÖYLENE DEĞİŞMİŞ

R
E
L
İ
K
İ
N
İ
Ç
İ

BÜTÜN AĞAÇLARIN İLKİ; ÖLMEZ ZEYTİN'İN SÖYLEDİĞİ

*Tüm Akdeniz, heykeller, palmiyeler, altın kolyeler,
sakallı kahramanlar, fikirler, gemiler,
ay ışığı, kanatlı gorgonlar, bronz adamlar, filozoflar,
hepsi dişlerin arasındaki kara zeytinin
acı, sert tadından çıkmış gibi.
Soğuk su kadar eski bir tattan.*

Lawrence Durrell / Prospero'nun Hücresi

Zeytin ağacı, tarihin kalbinde durur, kitabın ortasından konuşur, kökünden başlayarak uzun uzun anlatır başına gelecekleri sana. Yorgun bir asalet sallanır dallarında, yapraklarına doldurduğu rüzgârlarıyla bir serinlik bahşeder dünyaya. İnsanlığa uzattığı yaşlı ellerinde barışı simgeleyen izlerin hülasası. Ne kadar yok saysan, baltalarınla sınısan da hatta varlığını fark etmediğinde dahi, toprağın üstünde kadim bir bilge gibi sessizce izler olup bitenleri. Akdeniz efsanelerinde “ölmez ağacı” derler adına, ne kimseye aittir ne de toprağa esir.

Bütün ağaçların ilki. İlk yoldaşı insan oğlunun. Elini toprağa uzattığı o ilk günden beri, sırrını söyleyerek ölüm-süzlüğe, ehlileşmeye hazır dallarından ikram ettiği meyvesiyle toprağı aşarak sonsuzluğa ulaşacaktır. Öyleyse mevsimsiz yemyeşil yapraklarında, medeniyetleri diriltten acı meyvesinde ve güneşin ilk ışıklarını emdiği gövdesinde yabanıl bir türkünün melodilerini taşıyarak yaşar zeytin ağacı. Bu sesler, şarkılar, melodiler duyulacaktır zaten zeytinliklerden. Yüzyılların korosu, *zeytun*’un bitmez şarkısı. Zeytine bir öykü bahşedilmiştir, “kurucu ağaç” olmasının ya da çekirdeğinden yakıt, yağından sabun, yaprağından çay, kabuğundan ilaç, dalından barış yapılmasının ötesinde bir öyküdür bu. Tüm kutsal kitaplarda anlatılmış, *insan*’ın kulağına fısıldanmıştır.

Yalnızca iyi ve dürüst insanların zeytin toplamalarına izin veren Romalıların, zeytinliklere ayak basma şartı olan iyilik ve dürüstlük çizgisinden,

ölmez ağaç Vivax Olivia’nın gövdesindeki kıdemli çizgilere değin ulaşan uzun bir hikâyenin tam ortasındayız. Şifa, sağlık ve ışık saçarak hayatın kendisini simgeleyen o bilgelik ve barış ağacının adı yazılıdır toprakta; yani bütün ağaçların ilki, zeytin. Altın sarısı yağından, kahvaltıya eşlik eden meyvesinden, kandillere verdiği ışıktan, onur simgesi çelenginden ve insanlıkla yaşıt hikâyesinden tanıdığımız “ömürlü” dost.

Hız. Âdem’in ağzından yeşeren ve kök salan üç tohumdan biri, Hz. Nuh’un gemisinden havalanan beyaz güvercinin gagasındaki elçi, Lorca’nın zeytinyağı kalpli melekleri, Sina Dağı’na cennetten düşen ve sevgilinin bin yıllık gözleri, oil, eleia, olivia, zeytun. Yaşlı bir zeytin ağacının altında oturup uzaklara bakarken bunları düşünüyorum. Gövdesindeki biçimsiz ahengi seyrederken elimle sıkıttığım acı meyvesinden sızan yağın damağıma bıraktığı tuhaf lezzetin mucizevi yolculuğunu düşünüyorum. Yüzlerce yıllık zeytinliklerin dilinde gürül gürül çağıldayan bir hikâyeye dalıp üç bin yaşında bir zeytin ağacının anlatacaklarına yashıyorum kulağımı. İnsan bu *hâl*’i bilip tanıyacaksa eğer, sırrı ona ayan olur. Zeytin ağaçlarını seyreden herkes buna inanır.

Zeytun Masalı

Uçsuz bucaksız bir arazinin ortasında, tek başına, yaşını kimselerin bilmediği o kocaman zeytin ağacının, ellerin kavuşamadığı devasa gövdesinden taşan söylencesi. Bu fotoğrafa iyi

bak. Birbirine benzemeyen ama “bir” arada, zeytinlik adındaki bereketli ormanda “var yılı ile yok yılı” arasında bin yıl yaşayan ağaçların sana söyleyecekleri var. Dehşetli bir orman yangınında kömür karasına boyanıp yok olan zeytin ağacının, kısa sürede verdiği sürgünlerle bittiği yerden yeniden başlamasını, yani öldüğü yerden doğmasını “anlayacak” kadar yaşadık bu dünyada.

Kudüs ile Batı Şeria’yı ayıran İsrail yapısı Ayrım Duvarı’nın inşası sırasında yerinden sökülmekten son anda kurtarılsa da kökleri büyük zarar gören, özgür Filistin’in sembolü 5.500 yaşındaki o yaşlı zeytin ağacı. Hatırlar mısın? Her seferinde köklerine doğru saldırıp her seferinde yerinden etmek istiyorlar onu. Çünkü o ağaç yaşadıkça, yerli yerinde durdukça, Filistin var olacak. Köksüzleştirmeye başladıkları yani köklerine saldırdıkları yer, manevi bir tapu gibi bütün görkemiyle nam saldıği toprakların en eski sahibi olduğunu söyleyen yaşlı zeytin ağaçlarının kalbi. Bunun bir anlamı var. Ama zeytin ağacı, düşmanlarını tanıyarak büyür ve her seferinde dostlarının elinden şifa bulur.

O hâlde *İlyada Destanı*’nda yaşlı bir zeytin ağacının Homeros’un kulağına eğilip sessizce fısıldadığıdır: “Ben herkese aitim ve kimseye ait değilim, sen gelmeden önce buradaydım, sen gittikten sonra da burada olacağım.”

iNSAN, DOĞRUDAN...

MEHMET AYCI

İnsan doğar. Doğrudan doğar. Biyolojinin, anatominin, beden bilimin insanı hücreden, kandan, etten deriden, kemikten ilikten gördüğüne bakmayın; insan doğrudan insandır. İçtiğimiz su nasıl doğrudan su ise doğan güneş nasıl doğrudan güneş ise insan da öyledir; canıyla gönlüyle, sözüyle, eylemiyle, hatasıyla, sevabıyla öyledir.

Hatası sevabı demişken, bilirsiniz eski kitapların arasından tek sayfa hâlinde hata sevap cetvelleri çıkardı. Musahhihin gözünden kaçan tashihlerin düzeltisinin yer aldığı, hangi sayfanın hangi satırında hangi kelime yanlış yazılmışsa onun nasıl yazıldığı ve doğrusunun ne olduğunu da gösteren bu cetveller dil sadeleştikçe “doğru-yanlış cetveli” adını alarak bir süre daha devam etti.

İnsan hatadan münezzeh değildir. Hata eder. Hatta, çok hata eder. Kemal Tahir’in romanlarında kullandığı meşhur kalıpla söylersek: “Ne denilmiştir? Hatasız kul olmaz, denilmiştir.” Marifet, sevabımızın yani doğrumuzun hatamızdan yani yanlışlarımızdan çok olmasıdır.

Söylediğimiz ve eylediğimizden ibaretiz. Daha çok da eylediğimizden ibaretiz.

“Eğrisi doğrusuna denk geldi.” sözü insanın eğriliği ve doğruluğu için değildir.

Eğri olanı doğrultabiliriz. Kalem gibi ağaçlar yetiştirebiliriz. Kalem gibi insanlar yetiştiremeyiz. İfade için mecaza sığınmak zorunda kalsa da insan, eşyadan ve diğer canlılardan başka bir doğrunun insanıdır.

Dildeki fakirleşmenin hata tuzağına düşerek başka canlılar da doğar diye beni yalancı çıkarmaya kalkmayın; çiçek açar, koyun kuzular, inek buzağılar, ağaç ışıklar, keçi oğlaklar, köpek enikler ve insan doğar. Doğmanın doğruyla, doğrunun hakikatle ilişkisini sağlıklı kurduğunuzda ancak hakikatli olursunuz.

Ne güzel şeydir hakikatli olmak! Hakikatli olmak, Hakk ile bağ kurmaktır. O zaman ancak birine hakkım geçmesin diye istikamet sahibi olmaya adarsınız kendinizi.

Hakikatli olmak yalana meyletmemektir.

Hakikatli olmak söz verdiğinde sözünde durma cehdi göstermektir.

Hakikatli olmak emanete sahip çıkmaktır.

Elbette her şeye yetişemeyiz. Elbette irademizin bir sınırı vardır. Ne var ki doğmuş olmanın, yani insan olmanın bilinciyle “doğru” hareket ettiğimizde, yüzümüzü fitratımıza döndüğümüzde, kalbimizin tortu bağlamasına müsaade etmediğimizde Allah yardımcımız olacaktır.

Şairin dediği gibi: “Yardımcısıdır doğruların Hazreti Allah”

SEN DE GİTME...

SELVİGÜL KANDOĞMUŞ ŞAHİN

Vicdan Hareketi Gökçe Kız'a...

*Bir damlaydım, sır denizinde yok oldum.
Şimdi artık o damlayı bulmam imkânsız*

Feridüddin Attar

Artık gördüğüm rüyalara sığın-
yorum.

Bu kızın iflah olacağı yok biliyorum.
Ben hep terk edilişler yaşadım. Hep
ayrılıklar yaşadım. Kaybetmekten
korktum.

Beni terk edip gittiğinde arkasından
ağlayamadım, gözyaşım içime aktı.
İki yavrumu da bağrıma bastım.
Geceleri saçlarını okşarken onlara
ninniler söyledim. Hem söyledim
hem ağladım. Şehrin kalabalığında
öylece kalakaldım. Kimsem yoktu.
Akrabalar, eş dost çok uzaklarda.
Şimdi düşünüyorum da anlayama-
dığım bir güç verdi Rabbim bana.
Başka bir gönle giden babaydı, eşti
ama işte yabancı olmuştu bize. Bir
kira geliri, durduğumuz bu küçük
ev. Sığınıp kaldık Üsküdar'ın yıllan-
mış evlerinden birisine. Üç camımız

da kapalı bir bahçeye bakıyor. Tam mutfak camının önünde erik ağacı biraz ileride portakal ağacı, sarmaşıklar, yerli yersiz biten otlar, bakımlı bir bahçe değil... Ama rahatlıyoruz işte camdan bakarken. Yaz geldiği zaman nemli, bungun havalarda bu dar balkona atıyoruz kendimizi. Cam kenarlarına ne varsa doldurdum; ıtırlar, akşamsefası, camgüzeli, balkon korkuluğunu saran hanımeli, kırmızı, pembe, beyaz sardunyalar, pembe, mor begonviller...

Akşam ezanlarına doğru turuncudan koyu kıızıla dönen bir sis bulutu iniyor karşıdaki kadim camilerin kubbelerine, kalem kalem minarelerine, işte o zaman bir hüznün çöküyor içime... Çocuklarla kapıda onu karşıladığımız, aile olduğumuz zamanlar; ellerinden ekmekleri aldığım, terden sıırıslam olmuş gömleğini çıkararak ayaklarına terlikleri verdiğim zamanlar geliyor aklıma. Sonra ne oldu bilmiyorum. Birden oldu... Kazanmaya başladı. Kazandı kaybettik, kazandı bizi terk etti.

Ben hep terk edilişleri yaşadım... Ama umudumu kesmedim, dua mı eksiltmedim. Üsküdar'ın yanık ezanlarına tutundum. Ara ara Aziz Mahmut Hüdai Hazretleri'ne uzanan o dik yokuşun arıtan, salah ve esenlik veren huzur kuşanmış merdivenlerinde dualar ettim. Yüreğim daraldığında yardımlara koştum. İşte o zaman gönlümün genişlediğini verdikçe arındığımı, verdikçe içime dolan sonsuz huzuru ve neşeyi keşfettim. Evlatlarım da yoklukta ve varlıkta vermeyi benden mi gördüler? Hele Sultan, küçük yaşından beri verip durdu. Hep paylaştı. Anladık o zaman, yoklukta vermek en değerli

olanmış. Darlanmadık hiç. Kurban olduğum Rabbim bizi daraltmadı.

Ahmet okumadı, o kadar istedim okutamadım onu. Çırak oldu önce, iyi de bir usta buldu kendine. Öyle de yiğit öyle de güzel bir adama rastladı ki baba oldu Ahmet'ime Celal Usta. Anladım o zaman... Kabul olmuş dua sıcaklığında sardı, kuşattı Celal Usta Ahmet'imi. Baba sıcaklığında sevdi, gitmiş babasının yokluğunu hiç belli etmedi. Sonra evlendirdi mahalleden, temiz, güzel bir kızcağızla. İyiydi dünürlerim, bizim hâlimize anlayış gösterdiler. Hiçbir şeycik istemediler. Yine de biz Sultan'ımla bulup buluşturup evlendirdik Ahmet'imi. Hele ki Celal Usta'nın babacanlığı olmasa altından kalkamazdık. Böyle işte, bazen hayatın nasıl geçtiğini anlamazsınız. Bazen bir su berraklığında bazen de bizim köyün Deli Çay'ı gibi çılginca akıp gider...

Kıvrır kıvrır, beline kadar uzanan saçlarını tarayamazdım. Taraklar takılırdı. Ben de parmaklarımı geçirirdim o zaman su gibi akardı saçları ellerimde. Örerdim saçlarını kızımın. Dualar ederdim içli, derin; saçları gibi kara bahtı olmasın, ışılan tertemiz yüzü, gözlerinin akı gibi aydınlık bahtı olsun diye dualar ederdim. Uzaklara gitti hep Sultan. O uzaklardaki, Afrika'daki yetimlerin yüzlerini güldürmeye. Gitme kızım, etme, garip başınla kalırsın oralarda, kimimiz kimsemiz yok dedim. Ama işte onda bir iyilik damarı vardı ki kimse engel olamıyordu. Engel olamadım. Geceler boyu ağladım, yalvardım engel olamadım. Giderdi, günlerce uyku girmezdi gözlerime. Bana resimler atardı sonra kıvrır kıvrır saçlı, kapkara,

incecik çocuklara sarılmış, onların içinde yüzü ay gibi parlardı. Ben beklerdim çaresiz. Ne zaman ki o rüyaları görmeye başladım, ben de bıraktım artık gitme demeyi. Gitsin gari, yetimi yoksulu gözet sin. Kolay değil elbet veren el olmak. Geçen hoca "Vermek sarp yokuşa tırmanmaktır." diyordu. Herkese nasip olmaz. Ondandır aşımız ekmeğimiz eksilmez. Ondandır terk edilmiş, ihanete uğramış böyle çarnaçar bırakılıp gidilen olmuşuz ama evimizdeki bel bereket, huzur kimseciklerin evinde yoktur. Guzum git, sen git derim. Sultan'ıma sarılırım sınımsıkı, incecik bedenini sarıp kucaklarım. Sonra onu Allah'ıma emanet edip yollarım uzaklara, çok uzaklara...

Rüyalarım sığınıyorum ya... Kocaman bir ağaç var evimizin tam ortasında. Bu ağacın köklerini görüyorum, kıvrım kıvrım akarak derinlere uzanan kökler öylesine sarmışlar ki evin altını üstünü şaşıyorum. Rüya bu ya, kökleri dipler uzanan kıvrım kıvrım dalları yeşermiş ağacın meyvelerine bakıyorum. İnanamıyorum gözlerim ıslanıyor. İçimde bir sevinç, bir keder, bir umut... Aman Allah'ım, aman Allah'ım bu meyveler ne kadar güzel! Renk renk, iştah kabartan, sulu, bal damlayan, taze meyveler evimizin tam ortasındaki kalın gövdeli kocaman ağacın dallarından sarkıyor. Sultan da tam o ağacın dibinde. Duru, uzun yüzündeki kara gözleri parlıyor, yüzünün aydınlığı karanlık gecede parlayan dolunayın ışığını söndürüyor sanki. Ellerine yapıyorum yine, gitme kızım, gitme ne olur uzaklara gitme diye... İncecik bedenini sarıp kucaklıyorum son defa. Ama ellerimin arasından bir su gibi akıp gidiyor, rüyamdaki o kalın gövdeli kadim ağacın köklerine

akan duru bir su oluyor Sultan'ım. Ellerim bomboş kalıyor, gözlerim yaş içinde haykırmak istiyorum... Sen de gitme... Sen de gitme ne olur kızım, yavrum...

Ama ne olduysa işte o zaman oluyor. Dışardaki ay gelip yerleşiyor karşıma. Kararmış yüreğim, bozguna uğramış dünyam aydınlanıyor sanki. Meyveler sulu, rengârenk; portakalların, şeftalilerin, muzların binbir çeşit renkte ve tatta dalları aşağı eğdiğini görüyorum. Ay eğiliyor kulağıma, kocaman bir aydınlık yüz oluyor, gülüyor; yumuşacık, sıcacık bir duygu sağanağı ile ellerim yanıyor, kalbim yanıyor, ayaklarım yerden kesiliyor. İçim ılıyor, tane tane konuşuyor ay. Sesi öylesine sıcak, öylesine samimi...

Bırak gitsin, bırak gitsin... Kederlenme sen de artık... Cennet meyveleri yemek istemez misin? Bırak gitsin...

Gözlerimden sicim gibi yaşlar akıyor, yatağımin içinde iki büküm olmuşum yerimden doğrulamıyorum. O zaman avazım çıktığı kadar bağıryorum... Sultaaaaaaaan... Sultaaaaaaaan nerdesin kuzum... Sultanım nerelerdesin...

Yorgun düşmüşüm, terlemişim, saçlarım şakaklarıma yapışmış. Gözlerimden akan yaşlar ter damllarına karışmış. Yavaş yavaş iniyorum yatağımdan. Biliyorum Sultan yok... Şimdi çok uzaklarda.

Tam o anda bir mesaj geliyor. Ah deli kızımdır inşallah diye sarılıyorum telefona. Bakıyorum, kap-kara yüzlerinde yanan gözleriyle, bembeyaz dişleriyle gülümseyen iki küçük kıvrıcık saçlı çocuğun yanında Sultan'ım onlara sarılmış. Onların yüreklerine sarılmış. Uzun, simsiyah saçlarını tam örtmeyen gülkurusu bir şal örtmüş, uzun beyaz keten gömleği

üzerinde. Kara gözleri sımsıcak, yüzü gülüyor yetimlerin içinde...

Şimdi çok uzaklarda, ah Sultan'ım tutamadım seni! Egleyemedim. Sonra işte bu rüyaları görmeye başlayınca ko gitsin dedim, ko gitsin. İyilikler için düşün yollara. Ben öyle meyveler görmedim hiç yaşadığım sürece... Evimizin ortasındaki o kadim ağacın meyveleri gibisini bu dünyada hiç görmedim. Ah bilemiyorum ki... Cahil aklıma neler geliyor neler geliyor. Bu cahil kafama her bir şey takılıyor. Ama artık Sultan'ımın gitmeleri takılmıyor. Biliyorum o yetimlerin yüzlerini güldürmeye gidiyor. Kendi yetim kaldı küçük yaşlarda ah bu evin bütün yükünü omuzladı. Bana hem kız hem erkek evlat oldu abisi de evlenip gidince.

“Bir an kendimde kayboldum, çaresizliğin dışında çarem yok artık. Fakr güneşi üzerime doğunca, her iki âlem de bir pencereden parladı. O fakr güneşinin ışığını gördüğüm zaman, ben kalakaldım, damla denize kavuştu. Kazandığım ve kaybettiğim ne varsa, hepsini kara bir suyun içine attım. Yok oldum, kendimi yitirdim, hiçbir şeyim kalmadı. Gölge gibi kaldım sadece, içimde gam ve kederden bir zerre bile yok. Bir damlaydım, sır denizinde yok oldum. Şimdi artık o damlayı bulmam imkânsız.”

Uçağın kalkış saatini beklerken okuduğu kitapta bu satırların altını sarı fosforlu kalemle çizdi. Üzerinde pek çok kuş deseni olan kapağı kapatırken ayraç olarak kullandığı mavi peçeteyi çizdiği satırların olduğu sayfaya yerleştirdi

Yok olmak, sır olmak, kaybolup gitmek için çırpınıp duruyordu oysa. Yaşadığı müddetçe kendini, içinde kopan fırtınaları hiç dinlemedi. Uzak köylerde çıplak ayakları morarmış çocuklara koştu, Afrika'nın yetimleri-

ne uzandı yüreği. O yetimler zamanı gelince onu çağırır o da bulur buluşturur onların yüzlerini güldürürdü. Bu sefer de böyle olmuştu. Tanzanya'nın kıraç, uçsuz bucaksız düzlüklerinde, dayanılmaz sarı sıcaklarında, tek başına koşturup duruyordu işte. Rabbi ona ne kapılar açıyordu oysa. Açılmaz kapılar... Yokluğun ve yoksulluğun içinde olsa da o, vermenin coşkulu eşsiz mutluluğunu, huzurunu yaşıyordu. Verdikçe infak kapıları akan ırmaklara dönüşüyordu.

Mavi mineli küçük unutmabeni çiçeği desenli, beyaz deri kaplı deftere tane tane yazmaya başladı beklerken:

“İsmi Shamila, elindeki cüzde öyle yazıyordu. Kalbime bir kelebek gibi kondu.

İlk gün bir dağ başında yirmi büyükbaş kestik. Akşam köylülerden biri bize çok yoruldunuz, gelin sofrakurdum dedi. Evleri ağaç dalları iskeleti üzerine çamur sıvanarak yapılmış. Oda yok, sade kulübe. Yer sofrası. Sofrada kesilen etlerden var. Zaten ne kadar et düştü ki payına onu da bize pişirmiş. Dedim bana helal olmaz, soğan ve domates yedim. Dedi helal, bana verdin ben de sana ikram ediyorum, yine de yiye-medim. Sofraya bir sürahi getirdi. İçinde sarımtırak bir meyve suyu var sandım. Bilirsiniz tamarandi gibi bir şey işte. Tamarandiyi de pek içemem ama yine de canım çekti. Anladı kadın. Plastik köhne bir bardak vardı uzattım, tamarandi mi içtim... Dedi ki “Maji.”, yani su. O kahverengi sarı arası şey çamurlu suymuş.

O köyün adı Handani. Kuyu lazım, mescit lazım, umut lazım, dua lazım...

Canım ülkemin canım insanları şükredin... Yatın kalkın şükredin. Ve paylaşın her fazlanızı, sofrasındaki çamurlu suya tevekkül eden insanlarla.

Küçükbaş kurbanları ben seçtim. Seçerken özür dileyerek seçtim. Nasıl zor bir duygu anlatamam... Otuz kilo hediye ile geldim. Bagajlarım Etiyopya Air yüzünden benden ta iki gün sonra geldi maalesef. Ve hediyelik oyuncaklar gündür dağıttığım hâlde hâlâ bitmedi bereketlendi, maşallah sanki 300 kilo oldu...

Bir şey daha... Burada şehirdeyken telefon zili Türk dizilerindeki gibi çalan insanlar geçebiliyor yanınızdan. Türk olduğunuzu öğrenince Uturukiiii diye sevinçle bağırabiliyorlar... Hepinizi çok özledim. İnşallah boynumdaki emanetleri bırakıp vatanıma kavuşurum. Allah'a emanet olun."

Bazen düşünüyordu annesiyle aynı rüyaları mı görüyorlar diye. Yok, o rüyalarını kimselere anlatamazdı. Anlatmayacaktı zaten. Rüyaları mahremdi. Kendi bile hatırladıkça neye uğradığını şaşırıyor, yüzü kızarıyor, heyecandan ne yapacağını bilemiyordu. Oysa hiçbir şeyi hak etmediğini düşünüyordu.

Birazdan uçağı kalkacak. Bu terk edilmiş, kendi kaderine bırakılmış kıraç, verimsiz topraklarda, sarı sıcak yalnızlıklarda büyüyen onca çocuk keder yüklü bakacaklar arkasından. Kim bilir ne zaman gelir. Şimdiden yardımlar toplamaya başlamalı. Ama şimdi kış bastırmıştır, mülteci çadırları su içindedir. Kar yağmıştır, buz tutmuştur tüm yollar...

Şimdi o rüyalarına, yetim gözlerin parlayan, içini aydınlatan duru bakışlarına tutunup planlar yapacak. Çadırlara tutunarak; incecik bedeni üşürken, içi titrerken, ayakları uyuşmuş halde elleri sızlarken ama yüreği ısınırken, içine tertemiz arıtan ırmaklar akarken, o çadırlardan içeri girecek. Morarmış ayakları giydirecek. Sımsıcak saran, kuşatan bir kazak üşüyen, titreyen incecik

bedenleri saracak. Ağlamaktan kızarmış gözlerin yaşını silecek. Kolunun yenine akan burnunu silen, kırçıl saçları birbirine karışmış, burnundan irin gibi sapsarı sümükler akan, yanakları pençe pençe kızarmış o yetim çocukları bağrına basacak. Yanaklarına akan yaşları silecek, burunlarını yumuşacık mendillerle temizleyecek. Sonra onlara sarılacak, onları giydirecek, koli koli yiyecekleri çadırın dibine dizerken, yanan sobanın kıvılcımlarında kızaran yanaklarına, yalnız kalbine, aşksız kalmış bedenine bir sıcaklık yayılacak. Kuramadığı yuvasının, bulamadığı eşinin, doğuramadığı çocuklarının özlemiyle sarılacak yetimlere. Olsun diyecek olsun, onlar da benim evlatlarım. Olsun diyecek, değil mi ki dünyada her şey yarım. Her şey eksik. Sonra, bir umut saracak, titretecek yalnız yüreğini kim bilir, belli mi olur onun da kalbinin sahibi çıkar gelir bir yerlerden... Ha bu gün ha yarın...

Sonra boynu bükük, artık omuzları düşmüş, yüzüne kederden çok hüznün yakıştığı annesini hatırlayacak... Ah kızım, bir mürüvvetini görebilseydim diye sessiz bir dua sıcaklığındaki sesleniş gelecektir aklına... Kim bilir bir umut, sıcak temiz bir yuva, seven bir kalp kim bilir...

Aman anacığım benim yuvam uzak dağlarda, ovalarda yetim yüreklere kurulmuş. O çadırlarda kara, çamura, suya batmış soğuk diyarlarda benim yuvam anacığım. Tebessümle gülümseyen o kırmızı yanaklı, hüznü gözlerinde yetimliğin acılarının tortusu, incecik bedenleri, incecik bilekleri ile o üşüyen morarmış elleri ile bana sarılan çocuklar benim çocuklarım anacığım.

Anlıyorsun artık beni anacığım. Rüyaların seni terapi ediyor biliyorum. Ah Rabbim, ah benim Rabbim nasılda şifa akıtır gibi senin sadrını

genişletti. Sen de gitme diye seslenirdin ya bana. Artık bu seslenişin bir teslimiyete dönüştü biliyorum.

Şimdi uzak köylerden çıkıp gelen haberler var. Uzak yaylalardan, çöllerden, uzak yalnız şehirlerden. Ben o haberlere tutunuyorum. Ben tüm yalnızlığıma, tüm çaresizliğime paylaşılarak şifa arıyorum. Seni rüyaların terk etmesin anacığım. Ben hep uzaklara gideceğim ama yüreğim hep senin yanında olacak. Ben deryalarda damla olmaya gideceğim. O kuşların hikâyelerini anlatan kitaptaki kuşlar gibi çok uzaklara uçup gideceğim. Arayacağım, derin vadileri aşacağım. Ve yine kendimin derinliklerindeki okyanuslara kavuşacağım...

Ama sen rüyalarına sarıl anne, bana sarıl olur mu? Ben o duaların mihamdarlığında gidiyorum uçsuz bucaksız çöllere... Vermenin erdemli soluğunu o duaların sıcaklığında duyumsuyorum.

Sen de gitme diyorsun ya anne... Ben çok uzaklara da gitsem, gitmiyorum aslında inan... O çaresiz, kimsesiz, sahipsiz yüreklerin duaları seni de bulur beni de bulur. Biliyorum, bir gün bu geçici dünyadan o gördüğün rüyalara gideriz. Gideriz değil mi anne?

BİR HÜRRİYET MESELESİ

SELMA MAŞLAK

Kâmil Bey, yıllarca Avrupa'da yaşar. Yurda dönmek için ortalığın düzelmesini boş yere beklediğini anlayınca neyi varsa satar savar ve Madrid'den bindiğı şileple İstanbul'a gelir. Ancak geldiğı İstanbul eski İstanbul değildir. İmparatorluk, yukarıda Sarıkamış'ta "bismillah" demeye fırsat bulamadan koca bir orduyu kaybederken aşağıda Kut'ül Amare'de İngilizleri bozguna uğratıp generaller esir alıp dört küçük Balkan devletine utanılacak bir kolaylıkla yenilirken, Çanakkale Boğazı'nı yedi düvelin en korkunç silahlarına karşı aslanlar gibi savunur. Ne çare ki savaş sürer Çanakkale savunusu bile kötü gidişatı değiştiremez, Cihan Harbi ağır bir hezimetle neticelenir. Şimdi Kâmil Bey'i böyle savaş yorgunu, kirli bir camın gerisindeymiş gibi

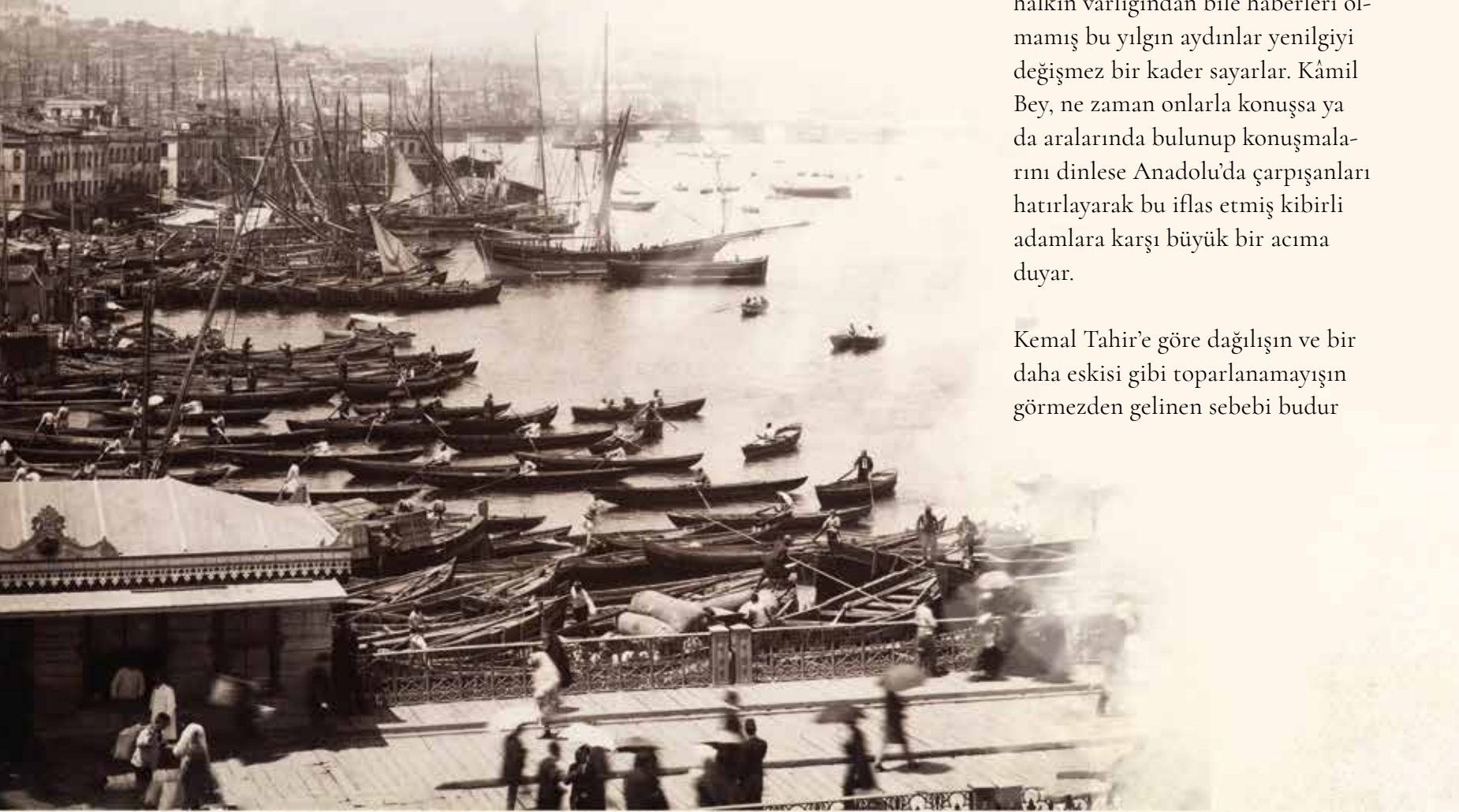
silik, yenik bir şehir karşılamak-tadır. Üstelik Boğaz'ı dolduran yabancı zırhlılar, şehri nazik elleriyle esir alan İngilizler de cabası!

Kemal Tahir, "esir şehir üçlemesi" adıyla bilinen *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu* ve *Yol Ayrımı*'nda Birinci Dünya Savaşı'nın sonundan Serbest Fırka'nın kapatılmasına kadar geçen ve etkisini bugünlere kadar devam ettiren tarihin en kritik yıllarını romanlaştırır. Ana karakter Kâmil Bey etrafında büyüyen bu üçleme aslında dağılışın ve bir daha eskisi gibi toparlanamayışın hikâyesidir.

Paşa oğlu Kâmil Bey, o güne kadar hiçbir maddi sıkıntı çekmemiş, rahat içinde yaşamış, halktan kopuk bir Osmanlı burjuvasıdır. Ancak o

diğer burjuvalar gibi kendi geleceğini değil sokaklarında yabancı askerlerin gezindiğı, esir milletinin geleceğini düşünür. Bir gün eski okul arkadaşlarıyla karşılaşması, içinde bulunduğu şaşkınlık ve endişe hâlini dağıtır. Onlarla birlikte Kuvayımilliye'yi destekleyen yayınlar yapmak, küçük de olsa "bir işe yarama" duygusuyla iyi gelir ona. -Ancak o, *Esir Şehrin Mahpusu*'nda "bir işe yarama"nın da ötesine geçecektir.- Kemal Tahir, burada Kâmil Bey üzerinden aydınları eleştirir, yargılar dahası mahkûm eder. Bununla beraber "Üzerine devrilip imparatorluğu biz aydınlar mı ezdik yoksa imparatorluk üzerimize devrilip bizi mi ezdi?" cümleleriyle onlara günah çıkarma fırsatı da sunar. Halka güvenmeyi hiçbir zaman denememiş hatta bir halkın varlığından bile haberleri olmamış bu yılgın aydınlar yenilgiyi değişmez bir kader sayarlar. Kâmil Bey, ne zaman onlarla konuşsa ya da aralarında bulunup konuşmalarını dinlese Anadolu'da çarpışanları hatırlayarak bu iflas etmiş kibirli adamlara karşı büyük bir acıma duyar.

Kemal Tahir'e göre dağılışın ve bir daha eskisi gibi toparlanamayışın görmezden gelinen sebebi budur

aslında; halka güvenmemek, halka kulak vermemek! Bu durum 19. yüzyılın başlarında Tanzimat ve Meşrutiyet’le birlikte başlar. Tanzimat’ın da Meşrutiyet’in de başarılı olamayışının en büyük nedeni inkılapları uygulayanların halkı tam olarak tanımaması, onların ihtiyaçlarını görememesidir. Meşrutiyet hürriyeti getirir, evet! Ancak o, memlekete değil hürriyeti savaşarak elinden aldıklarımıza teslim edilir. *Esir Şehrin İnsanları*’ndaki Nedime Hanım tam da bu sebeple “İstanbul’daki Hürriyet Bayramı’nı düşündükçe ağlayasım geliyor.” der.

Yazarımız hürriyet meselesini üçlemenin son kitabı *Yol Ayrımı*’nda da tartışmaya devam eder. Artık Milli Mücade’lenin çetin günleri geride kalmış, Kâmil Bey “millici abi” lakabıyla kenara çekilmiştir. Şimdi sahnede, gözünü zafere açan ikinci neslin çocukları ve Cumhuriyet vardır. Olaylar Serbest Fırka’nın açılması ve ardından çok kısa bir zaman sonra kapatılması etrafında döner. “Kapatılacaktı madem neden açıldı?”nın ötesinde asıl göze batan şey halkın partiye umulmayacak derecede ilgi göstermesidir. Hürriyet geldiği hâlde Anadolu insanının çoğunluğu “Hürriyet isteriz.” diyerek “selbesci” olur. Serbest Fırka’nın kendisi bile şaşırır bu duruma. Oysa Takrir-i Sükûn’u, İstiklal Mahkemelerini görmüş bir halka inkılapları mal edememe durumu vardır ortada. İnsanlar artık “nezenin bile Batılsı”nı duymaktan yorgundur! Burada Tarık Buğra’nın

Yağmurdan Sonrası’nı hatırlamamak mümkün değil. İki romanda da Serbest Fırka’nın açılması hiçbir işe yaramaz, halk bir kör dövüşünün ortasında debelendiğiyle kalır. Anadolu adamının tükenmez gücünü yansıtan Selim Nuri gibilerin kurban verilmesi de cabası!

Kemal Tahir’in çok eleştirilen Batılılaşma karşıtlığını da buradan okumak gerekiyor. O Batılılaşmaya değil yanlış ve millete rağmen Batılılaşmaya karşıdır. Ona göre Osmanlı tarihinde iki çeşit Batılılaşma hareketi gerçekleşir. Birincisi devşirmecilikle 14. yüzyılın ilk yarısında Bursa’da başlar. Bu olay imparatorluğun tarih içinde gelişmesini ve güçlenmesini sağlar. Osmanlı’nın bu şekilde Batı’ya yönelmesi olumlu bir çabadır ve bir dünya imparatorluğunun kurulmasına olanak verir. Hareketin ikincisiyse üçlemede bahsi geçen inkılaplardır. İlkinden farklı olarak Batı’nın her alandaki üstünlüğünü kabul etmeye ve bir takım yenilikler getirmeye yönelik bu Batılılaşmaya evet demek Kemal Tahir’e göre “Devletimizi bilir bilmez emperyalist ajanı yapar ve hızla halklardan ayırır hâlbuki biz Batı’yla er geç hesaplaşmak zorundayız. Bunu gerçekten yapmadıkça Batı’ya hizmet teklif etmekle belayı başımızdan defedemeyiz.”

Eğer bu Batıcılık, köprüyü geçene kadarsa Kemal Tahir onu da kabul etmez. Onun için bir şey iyiye iyi kötüye kötüdür, bu konuda oldukça nettir. Tıpkı Çorumlu

Dava Vekili Cevdet Bey’in mutsuz sonla biten hikâyesinde olduğu gibi! Dava Vekili’nin *Köyün Kamburu*’nda başlayan anlatısı *Esir Şehrin Mahpusu*’nda devam eder. İyi bir işin başarılması işin “pis avadanlık” kullanılmalı mı kullanılmamalı mı sorusunu Kemal Tahir, roman karakteri Dava Vekili ile tartışır. Cevdet Bey’e göre korkulacak olan namussuzları kullanmak değil namussuzluğa alışmaktır. O, köydeki eşkıyayı kendince doğru olanı yaparak kullanılır. Anadolu ağzıyla “Köprüyü geçene kadar ayıya dayı diyeceğiz, napalım!” der. Ancak *Esir Şehrin Mahpusu*’ndan öğrendiğimize göre bu işi yüzüne gözüne bulaştırır ve yedek subaylığını isteyerek canını cepheye zor atar. Tahir “Girdiğimiz yolda köprü bir tane olsa neyse.” diyor. Ona göre daha birinci köprüde kolaya kaçtığımızı gören namuslu insanlar elbette bizi yalnız bırakır. Bu, yem olmayı baştan kabullenmektir.

Kemal Tahir için bugünü anlamak dünü anlamakla eş değerdir. O nedenle tarihi hazır ve ithal kalıpların içine girmeden bir bilim adamı gibi inceler. Neticede “Batılılaşmaya çabalayan Osmanlı’ya rağmen Osmanlı’yı, Türkçülere rağmen Türkçülüğü, Müslüman Doğuculara rağmen Doğuculuğu, çırcıplak Batılılaşmacı Halkçılara rağmen Halkçılığı” savunan romanlar yazar. Tarih, onun ellerinde bütün esirliklerinden kurtulur.

ÜÇ TAVSİYE SAFİYE GÖLBAŞI

BİR FİLM

Lamb (Kuzu)

Etrafındaki her şeyin -elbette tabiat dâhil- kendisinden büyük olduğu, maddi ve duygusal yoksunlukların içindeki duyarlı ve şefkatli bir erkek çocuğunun, Ephraim'in kuzusunu /benliğini koruma çabasını sahici ve dokunaklı bir üslupla; çocuk bakışını, çocuğun algı dünyasını da yakalayarak anlattığı için Yared Zeleke'nin *Lamb* isimli filminin izlenmesini önemsiyorum.

BİR ŞİİR

İls Sont Eux

İsmet Özel, "İls Sont Eux" isimli şiirinde sadece beş yüz on altı kelimeyle protagonist ve onun dramatik ihtiyacı, çok sayıda karakter, zaman, mekân, diyalog, analogi, olay, simgesel anlatım gibi bir öyküyü oluşturan hemen her şeyi dâhice, son derece çarpıcı ve estetik bir şekilde bir araya getirmiştir. Bu şiir / öykü harikasına şahit olmanız için İsmet Özel'in "İls Sont Eux" isimli şiirini okumanızı öneriyorum.

BİR KİTAP

Mekke'ye Giden Yol

Mekke'ye Giden Yol otobiyografik bir yolculuk kitabı mıdır? Yoksa yüksek edebi kıymeti haiz bir roman mı? Belki de yazarın hayat üzerine fikirlerini anlattığı çarpıcı bir deneme kitabıdır. İslam'ın bir insana verdiği coşkuyu ve onu dönüştürmesini anlatan bir hikâye de olabilir bir çöl masalı da. Ya da hepsi. Evet hepsi, bütün bunları aynı anda ve zarifçe sunan nadide bir anlatıdır Muhammed Esed'in *Mekke'ye Giden Yol* kitabı.

mustafa_akar_ @ mustafa_akar

**“İnsanın gençken
yarım kalan şiiri
çok azdır. Yaş
aldıkça yarım kalan
şiirleriniz artar.”**

MUSTAFA AKAR

SÖYLEŞİ
SÜMEYYE ÖZGEN

Hayat ve ölüm birbirlerinden farklı iki şey değil, aynı şeyin iki farklı yüzüdür. Birbirini doğuran yahut birbirini mümkün kılan; aynı gerçeğin, yaşamın iki farklı yüzü. Her yaşayan ölüme yürür, her ölüm orada bir yaşamın var olduğunu fısıldar. Ölümü düşündüğü kadar başka hiçbir şeye kafa yormadığını söyleyen Montaigne, “Dünyaya geldiğimiz gün bir yandan yaşamaya bir yandan

ölmeye başlarız.” diye açıklar bunu. Hayat ölümü, ölüm hayatı içerir her ân. Ölüm her yerde ve yaşamın her ânındadır; insan, her ân yaşamakta ve her ân ölmekte olan varlıktır. Diğer yaşayan ve ölen bütün varlıkların aksine, yalnızca insan bunu öğrenmeye vâkıftır. Ölmeyi öğrenmek insan için aslında yaşamayı öğrenmektir bu yüzden. Yaşamayı öğrenmek bir bakıma hem ölecekmiş gibi

hem de hiç ölmeyecekmiş gibi yaşamanın bilincine varmaktır.

Mustafa Akar şiirleri kendi ifade-
siyle ölümü hatırlattığı kadar yaşa-
mı da unutturmamaya çabalayan
şiirler. Bu yüzden onun şiirlerini
okumak aynı şeyin iki farklı yüzü
olan hayatı ve ölümü el ele yürür-
ken seyretmek gibidir biraz. Ölen
bir kişinin son bakışıyla bakmak
dünyaya, yaşamanın büyük bir
şaka olduğunu anlamak ve yaşa-
mın sonuna gelmiş gibi yaşamak
her günü. Mustafa Akar şiirleri
okumak şevkle ısırılan elmanın
tadında bile az sonra öleceğini
anımsamaktır. Çünkü fazlasıyla
oradadır hayat ve "Fazlasıyla ora-
dadır ölüm/Fazlasıyla oradadır".

**Biyografik arka plana gerek-
sinim duymadan şiirleriniz-
den, hayatınızın izlerini takip
etmek yaşam öykünüze dair
çıkarımlar yapmak mümkün.
Bir şiirinizde yazgıyı zorla-
mak adına şiir yazdığınızdan
bahsediyorsunuz örneğin. En
başta dönersek, şiir yolculuğu-
nuz böyle bir histen hareketle
mi başladı?**

Tam olarak bahsettiğiniz gibi
bir histen dolayı başlamadı ama
şunu çok net olarak söyleyebil-
irim ki şiir, edebî sanatlar içinde
yazarının hayatını doğrudan
yansıtan tek sanattır. Öyküde ya
da romanda her hâlükârda kur-
gulanmış bir gerçeklik karşınıza

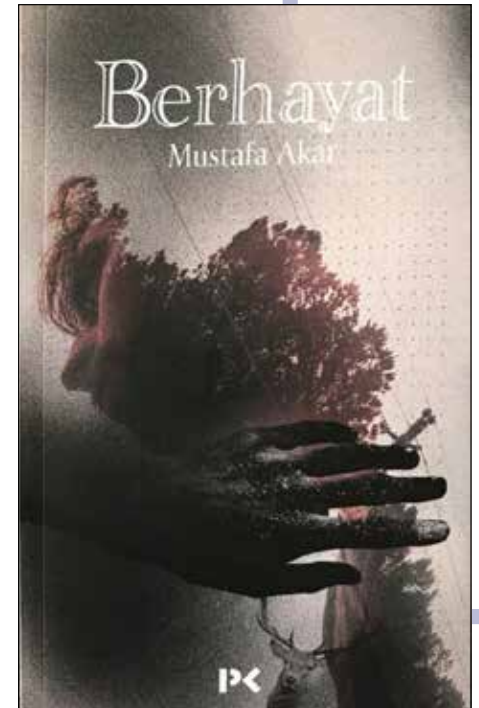
çıkır. Bazı hatırat metinlerinde
bile görürsünüz, hatırlanamayan
yerleri zaman doldurur. Bazen
de insan belleği bazı hatıralara
karşı gaddar davranır. Oysa şiir,
yalnızca şairinin hayatıyla ilgi-
lidir. Bilemiyorum, belki de bu
yüzden, şairden hep bir kahra-
manlık yapmasını bekleriz. Şairce
davranmak, şair gibi konuşmak
denen bir eylem biçimi vardır.
Şairin hayatı şiire dâhil diyen şair
çok haklı sanırım.

**Neden bilmiyorum ama şiirin
ve şairliğin, şiir dünyanızda
acıyla iç içe olduğu ya da bir-
birlerinin doğal sonucu olduk-
ları gibi bir hisse kapıldım. Bir
acının en kıymetli vakti olarak
şiir, o da geldi buldu beni...
Kafayı duvara vurmak düşün-
cesiyle şiir yazmak/ arasında
bir fark/ Gerçekten yok değil
mi Furkan?.. Denge ve şiir
aynı kalpte barınmaz Fuat...
Neden şiir yazmak ile kafayı
duvara vurmak arasında fark
yoktur? Neden denge ve şiir
aynı kalpte barınmaz?**

Ben bu konuda biraz farklı düşü-
nüyorum. Şiirin ilgilendiği alan-
ların bizdeki alanlarla benzerliği
dolayısıyla her okuyan şiirde
bazı anlamları kollar. Nasıl ki bir
rüyanın tek bir tabiri yoksa şiirin
de tek bir anlamı yoktur. Bunu şiir
sanatını çok çok yüceltmek için
söylemiyorum. Güzel bir resim
için de söyleyebiliriz bunu. Öte

yandan benim mutlu şiirlerim
de vardır. Sanırım yazdıklarında
"acılı" yanları ortaya çıkarmak da
bir şair numarası. Okuru şiirde
tutmanın, asıl söyleyeceği yere
onu ulaştırmanın bir tür oyunu
olsa gerek.

**George Santayana; şiir, maddi
gerçeklik karşısında kullanış-
sız ve tamamen unutulma teh-
likesiyle karşı karşıya kalan
geçmiş yaşantımızın bu aşama-
sını bize tekrar hatırlatarak ve
kutsayarak hizmet etmektedir,
der ve bir anlamda şaire "hafı-
za muhafızlığı" görevi yükler.
Sizin de "Hatırlamak sanattır
şiir, diyorum" şeklinde onun
bu görüşünü destekleyen
ifadeleriniz var. Peki, herke-
sin unuttuğu, şairin hatırlattığı**

şeyler nelerdir? İyi ve güçlü şiir ne yapar?

İyi ve güçlü şiir bize bir yaramızın olduğunu hatırlatır ve o yaranın tedavisi için hangi yolları izlememiz gerektiği konusunda bir zihin açıklığı sağlar.

“Peşrev”, büyük oranda poetikanızı içeren bir şiir. Ve o şiirde dolaysız, gerçekçi, net, saf, annelerin de anlayabildiği süssüz, bilge, ekmek gibi su gibi edebiyatsız şiirler yazmak istediğinizden bahsediyorsunuz. Peki, edebiyatsız şiir mümkün müdür? Ya da bu ifadeden ne anlamalıyız?

Her kitabımda böylesi şiirler var. Bu metinler bir anlamda bulun-

dukları kitabın giriş şiiridir. Aynı zamanda da evet şiir görüşüme dair bazı ayrıntılar içeriyorlar. Ben şiiri giderek daha saf ve dolaysız yazmak niyetindeyim. Bu noktaya ulaşmak da hiç öyle zannedildiği kadar kolay değil. İnsanın gençken yarım kalan şiiri çok azdır. Yaş aldıkça yarım kalan şiirleri- niz artar. Sanırım yaş aldıkça edebiyattan kurtulmak istiyoruz şiirde.

Şiirlerinizde hayat hep ölümün koluna girmiş, ölümün elleri hayatın saçlarını okşuyor her ân. Hayat ve ölüm metaforlarından hangisi sizin için acı hangisi teselli ihtiva ediyor emin olmak mümkün değil. Bu konuda

bir şey söylemek ister misiniz?

Allah istikametten ayırmasın diyelim.

Tüm Nefesliler kitabının sonunda “İstanbul’da Aksak Doğaçlama” adında; şiir yazıyorum çünkü Allah’a inanıyorum; şiir yazıyorum çünkü yürünecek başka bir yol biliyorsanız çekilin gidin önümden; şiir yazıyorum çünkü başka tür-lüsü de mümkün... şeklinde gerekçeler içeren bir bölüm var. Mustafa Akar şu ân bunlara bir cümle daha eklese bu ne olurdu?

Şiir yazıyorum çünkü kırk yıldır kendimle konuştuğumun yeni farkına vardım.

Ecinniler romanı sizin için neden bu kadar önemli? Bu romanı gözünüzde şiirleştiren ya da bu romanda, üzerine şiir yazacak kadar sizi cezbeden şey nedir?

Ecinniler insanlık tarihinde yazılmış en iyi romandır gözümde. Olağanüstü bir siyasi roman olmasının haricinde, her kahramanın zamanı geldiğinde ortaya çıkıp tirat atması açısından kocaman bir tiyatro metni olarak da okunabilir ki Albert Camus zaten metnin tiyatrosunu da yazmıştır. Bir de olayların Rusya’nın taş-

Hatırlar mısın, insan gitmekten yapılmıştır
Dünya kalmaktan
Kal benimle, gitme, dünya dar
Alan açık, denizler var
Allah’ın dağları ve evliyası aynı yaşta
Bunu ancak ikimiz bilebiliriz
Yalpa yalpa merhamet
Yalpa yalpa vicdan
İnsan, gitmekten...

rasında geçmesi, bizim siyasi hayatımızdaki bazı benzer yanları vs. kitabı çok sevmemi sağladı.

Küçükken babanın işten eve dönüşü, küçük bir çocuğun kalbini eriten kapı gıcirtısı. Büyüdükçe değişen denklem; şarkılar sevmek için, babalar anlamamak için, babalar sarılmamak için, babalar... Şiirlerinizde ya da hayatınızda baba diye bir yara var sanki?

Aksine, babamı çok severim. Bir kavram olarak düşünebiliriz oradaki "baba"yı...

Son olarak size bazı kelimeler versem ve aklınıza gelen ilk çağrışımlarını sorsam...

Mavi

Herkes maviyi sever zaten. Ben de herkes gibiyim o anlamda.

Böğürtlen

Çocukken Karadeniz yaylalarında yol kenarında durup topladığımız meyve. Beni direkt çocukluğuma alır götürür.

Geyik

Anadolu'da duvarlarda geyikli kilimler vardı eskiden, onu...

İkinci

Günün en güzel vakti.

Çınar

Görünce nedensiz mutlu olurum.

Ev

İnsanın kendini bir güven alanı içinde hissettiği yer.

Kalp

"Bir kalbimiz vardır, onu hatırlayalım."

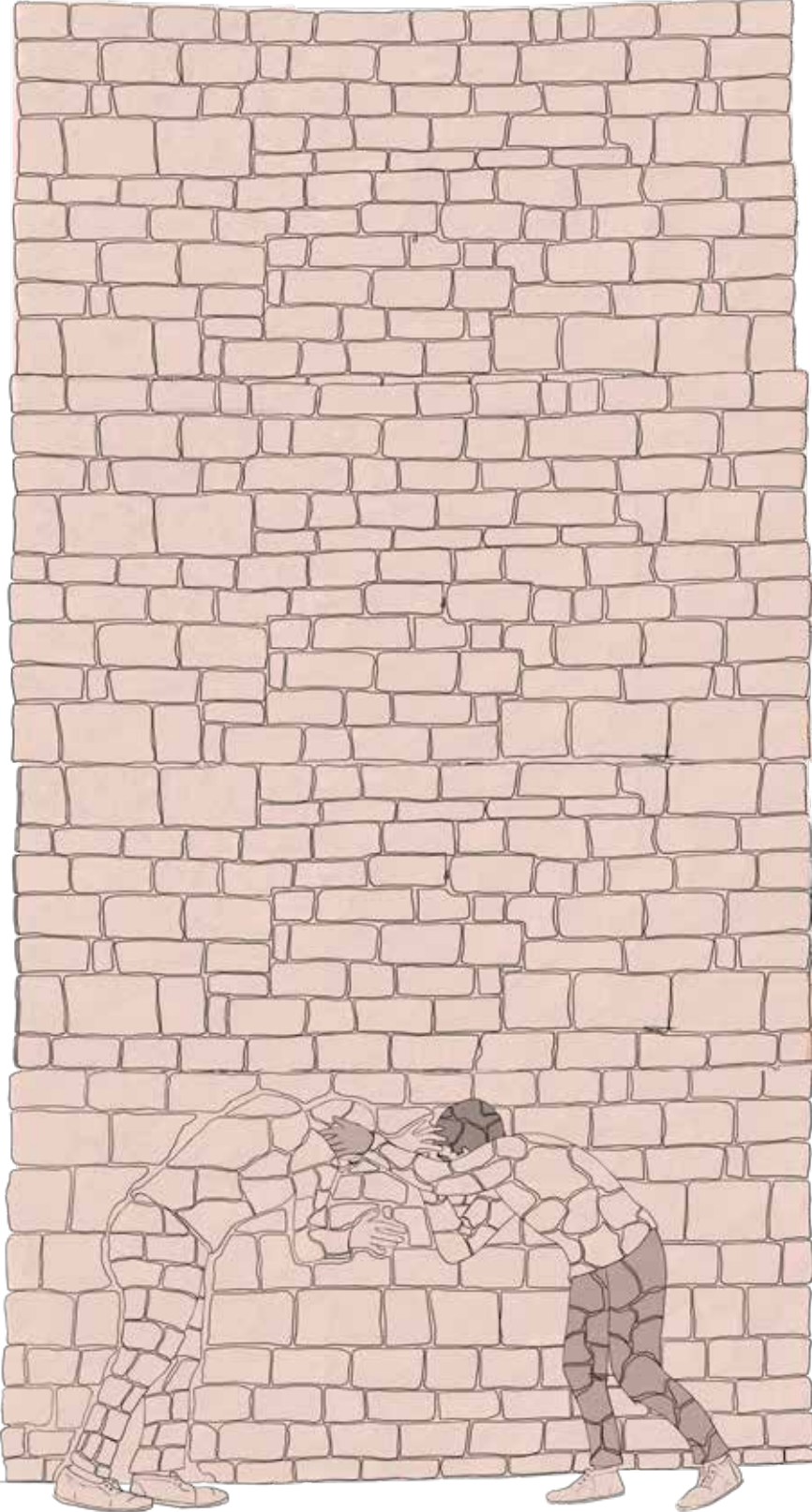

“

İnsan dönüp bir bavulun içini karıştırır gibi
Köhne bir sandığın kapağını kaldırır gibi bir gün
Derinlerine inmeli kendinin
Suda gizli bir hazine
Ambarda saklı bir harita bulacağından değil de
Aslında bildiği yoldan yeniden yürümenin
Gürlevik neşesi içinde doğrudan
Kestirmeden de değil hani
İnmeli inmeli kuyuya
İlk sarkıtıldığı yere
“Dünyaya sarkıtılan ipler” nerde diye bakınmalı
mesela
Öyleyse daha derine in
in
in

RÖVANŞ

HÜSEYİN AKIN

Mendebur Halil mahallenin en eskisidir. Sokak aralarında iki elini arkasına kavuşturup öfkesi burnunda saatlerce tur atar. Neredeyse güldüğü hiç görülmemiştir. Karısı çöp gibi bir kadındır. Bir sürü hikâye anlatır Mendebur Halil'in gençliğine dair. İnanmayanlara cebinden kocasının gülen fotoğrafını çıkarıp gösterir. Yüzünün her tarafında gülüş lekeleri vardır Halil'in. Tam yirmi beş yıl öncesine ait bir fotoğraftır bu. "Mendebur" lakabına müstahak olmadığı zamanlardan kalma anlayacağınız. Karısı Şehnaz'ın anlattığına göre o meşum olaydan sonra yüzünün tadı kaçmıştır Halil'in. Camii Meydanı'nda her Ramazan Bayramı'nın ikinci günü yapılan yağlı güreş müsabakasında Çiroz Selim denilen adama tuş olmuştu Halil. Mahalle halkı aylarca ızbandut gibi adamın Çiroz Selim'e yenilmesini konuşmuştu. Selim'in rakibini kündeğe getirdiği o ândan itibaren "çiroz" lakabı da unutulup gitmiş, hafızalardan silinmişti.

Şehnaz en büyük dert ortağı Gülperi ile dağdan bayırdan, öteden beriden konuşurken yine konu nereden geldiyse kocası Mendebur Halil'e gelmişti. Neredeyse gelir, dedi Şehnaz, Gülperi'nin umarsız rahatlığını görünce. Duvardaki güleç yüzlü, neşeli evlilik fotoğrafını indirerek yerine neredeyse gözlük camları her iki yüzünü kaplamış, sakal ve bıyık ormanından çehresinin çıkış kapısı görünmeyen bir adam fotoğrafı asmıştı. Gülperi o kadar çok efsane dinlemişti ki arkadaşının eşiyle ilgili çevresindekilerden, sanki az sonra fırlayıp gelecek bir film kahramanını bekliyor gibiydi. Şehnaz'a, bak samimiyim, öylesine sormuyorum der gibi sokularak "Hiç gülmez mi?" diye

fıslıladı. Başını arkaya doğru kaldırıp ardından “Ne gezer!” anlamında ümitsizce iki yana doğru salladı. Şehnaz’ın kocasının bu durumu Gülperi’yi de kocası konusunda bir anda kaygılandırmıştı. Ya benim kocam da aynısı olursa, diye içten içe endişeye kapıldı. Hiç ihtimal vermedi buna Gülperi. Ama kendini tutamayıp bir ân boşta bulunarak “Ayol bizim adamın adı mülayim hem sert olsa ne yazar!” diyerek akli sıra kendini endişeden kurtarmaya çalışmıştı.

Arkadaşının durduk yerde böyle bir şey söylemesine Şehnaz bir anlam veremedi. “O neden?” diye sordu Şehnaz, niye sorduğunu bilmeden. Gülperi bu soruya tam kafasında bahane nevinden bir şeyler kurgulamaya çalışıyordu ki kapının zili çaldı. Heyecanla korku arası gitmek için kapıya yöneldi. Kapıyı açmayı biraz geciktirse nelerle karşılaşacağını, kocasından nasıl zılgıtlar yiyeceğini çok iyi biliyordu Şehnaz. Arkadaşının toparlanmasını beklemeden kapıyı açtı.

İki eli dolu gelmişti kocası. Semt pazarından alışveriş yaptığını zannedip tarifsiz bir şekilde sevinmişti. Emin olmak için önce yüzüne baktı kocasının. Baktığı yerde hiç kimseyi göremedi. 25 yıl önceki kocası hâlâ orada yoktu. Dikkatlice bir daha baktığında bu ehrede akşam dönüşü semt pazarından alışveriş yapan bir kocanın eşkaline de hiç rastlayamadı. Sıkılmış bir yumruk gibiydi gözle çene arasında güçlölkle görebildiği surat. Hiçbir şey söylemeden getirdiği iki büyük poşetle birlikte yatak odasına doğru geçti Mendebur Halil. Karısının sandığı gibi ortada pazarlık bir durum yoktu. İeri girerken selam vermek gibi bir âdeti yoktu Halil’in. Suratı yerde olduğu için içeride kim var kim yok görmemişti bile. Bu ara-

da Gülperi bu dalgınlığı fırsat bilip apar topar kendisini dışarı atmıştı.

Şehnaz iki eli dolu gelen kocasının kocaman poşetler içerisinde getirdiklerini hâlâ merak ediyordu. Yatak odası kapısının kıyıcığından gizlice içeriye süzmeye koyuldu. Gördüklerine bir anlam verememişti. Dambıl ve fitness ağırlık setleri, elik halatı, el, ayak ve göğüs yayları odanın ortasında yayılmış hâldeydi. Kargodan kapıya gelen koliyi eve taşımaya bile yüksünen adamın bu ağırlıklarla ne işi olabilirdi? Meğer bizim mendebur Halil vücudunda taşıdığı kiloların kendisine hiçbir fayda sağladığını fark etmiş, ağırlık çalışarak iroz Selim kadar olmasa bile incelip fit olmaya karar vermiş. Fakat diğer kararları gibi bu kararını da karısı dâhil hiç kimseye söylememişti. Şehnaz kapının dışından kocasını kızdıracağını bile bile homurdandı: “Adam senin neyine bu yaştan sonra vücut geliştirmek, kafanı geliştirsene daha iyi edersin!” Mendebur Halil ziyadesiyle öfkelenmişti karısının bu çıkışına. Bağırmakla sövmek arası bir ses ta koridorun sonuna dek yankılanmıştı.

Çiroz Selim’in namı mahallede yürümüş, jübilesini yapmış futbolcu gibi kendini iyice salmıştı. O avurtları çökmüş, vücut kemikleri sayılan iroz Selim gitmiş, yerine etine dolgun, göbekli gerdanlı gürbüz bir Selim gelmişti. Mendebur Halil yılların yenilgisini unutmuş değildi. İçinde hep bir rövanş duygusu ile yaşıyor gibiydi. Surat asması ve sessizliği bundandı. Fakat ne garip bir tecelliydi ki iroz Selim şişmanlarken Mendebur Halil inadına zayıflamaya çalışıyordu. İkiside bir şeye hazırlanıyorlardı, ama neye? Bunu şimdilik bilen yoktu. Gerçi iroz Selim hayattan

alacağını almış “iroz” lakabından da bedeninden de kurtulmuş kaya gibi bir adamın, Halil’in sırtını yere getiren adam olarak şanını her yere duyurmuştu.

Dört ay boyunca karısının “Yapma herif etme herif, neyine gerek?” demesine rağmen Mendebur Halil iroz Selim’in ölçülerine kavuşmuştu. Fakat bu kilo verme seansları onu çok yormuştu. Uzun boylu küheylan gibi adam harpten ıkımış gibi örselenmişti. Üstelik göbeğinin erimesi ile birlikte hafiften kamburlaşmıştı bile. Spor bitmiş Halil yeni delikanlı vücudunu mahallenin asmalı kahvesinde her gün belli saatlerde dinlenmeye almıştı. Bunu asmalı kahvede sadece Seyfo Arif’le paylaşmıştı. Seyfo Arif, Mendebur Halil’in o ortamda konuştuğu tek kişiydi. Aslında sadece kahvede bile değil şu koca kasabada onun belki de tek konuştuğu kişi oydu.

Ne olduysa Halil’in bir ikindi sonrası yeni delikanlı vücudunu ortama alıştırmak için gittiği asma altında oldu. Kahveden oyun masasından kalkan üç kişinin ortasında bulunan adam peşrev çekerek alımlı alımlı Mendebur Halil’e sürünürcesine yürüyor, yanındaki iki kişi de bir taraftan sözüm ona cazgırlık yapıyordu. Mendebur Halil’in beklediği ân gelmişti. Ortadaki adamın iroz Selim olduğunu bilmez değildi. Ok gibi yerinden fırladı, Selim’in bedenini patates çuvalı gibi kavrayıp alaşağı etti. Selim neye uğradığını şaşırmıştı. Halil rövanşı almakta kararlıydı. Bir kolunu Selim’in ensesinden, öteki kolunu bacağının arkasından geçirip iki kolunu göğüs altında birleştirdikten sonra bohalama yaparak başının üzerinden eviriverdi. Kendisini yirmi beş yıl evvel kündeye getiren rakipten eser yoktu ortada. Selim’in

sırtını defalarca kündeğe getirdi. Baktılar ki Selim'in hiç sesi çıkmıyor kahvenin yaşlıları Mendebur Halil'in kolundan tutup bir kenara çektiler. İhtiyarların içinde sakalı en uzun, en pak ve en beyaz olanı kahvenin önünde dikilen gençlere yerde, künde vaziyetinde uyur gibi yatan Selim'i tutup gölgeliğe getirmelerini söyledi. Gençler ânında söyleneni yaptı. Yaşlı adam yanında ki ihtiyarlardan izin aldıktan sonra bu birbirleriyle uzun yıllar öncesine dayanan yenme yenilme hesabı olan iki yetişkin insana dönerek, "Sözümü dinlemeden önce üstünüzdeki başınızdaki toz, toprak, saman ve ot parçalarını kendi ellerinizle iyice temizleseniz iyi olur." dedi. Yaşlı adamın dediğini yerine getirdiler. Devam etti ihtiyar: "Üzerinizdeki toz, toprak, saman, yaprak... Bunlar içinizden atamadığınız oç alma duygunuz, hazımsızlığınız, yenilgiyi kabullenememe hissinizdir. Bunlar da içinize yapışarak ruhi melekelerinizi kündeğe getirir."

İhtiyar adam duraksadı. Gözleri kaybetmişti bir şeyi arar gibiydi. Kenarda gölgelikte ancak kendine gelen Çiroz Selim'e doğru dönerek: "25 yıl evvel rakibin olan bir arkadaşının sırtını kündeğe getirip yendin ama bugün burada kendine yani nefesine yenildin. Evelallah sırtım yere gelmez diye düşünüyordun, şimdi sadece sırtın değil, şahsiyetin de yerlerde sürünüyor." dedi. Bir iki adım daha Selim'e yaklaşp gözlerini onun gözlerine dikerek: "25 yıl evvel tuş ettiğin bir adamın önünde çalım satıp peşrev yapmak nedir?!"

Selim yorgun gözlerle "haklısın" der gibi başını öne eğdi. Herkes yaşlı adamın sözünü bitirdiğini sanıyordu ki gerçek hiç de öyle değildi. Sağ yanında ıhlamur ağacına yaslanmış

kalesini geri alan muzaffer komutan edasıyla duran Halil'e asıl sözüm sana der gibi bir eda ile: "Gelelim sana Halil efendi görüyorum ki yüzün aydınlanmış. Gözlerin daha önce hiç gülmediği kadar gülüyormuş gibi. 25 yıllık bir davayı çözmüş, yılların ağırlığını atmanın rahatlığını yaşıyorsun belli. Kuş uçmaz, kervan geçmez ellerden gelip de benim yolumu buraya düşüren Allah'a yemin ederim ki hiçbir obur nefis, kin ve benlik lokmasıyla doymaz. O lokmaları nefisinden ne kadar çok kesersen o kadar kendine gelip aslına dönersin. Atman gereken fazla kiloların değildi, biraz önce üzerinden silkelediğin tozlar gibi doymak bilmeyen ihtirasların, hınçların ve sınırsız isteklerini. Ezelî rakibinin sırtını yere getirerek belki yüzün bir parça güldü. Ya için ya kalbin ve ruhun? Onu güldürmek için ne yapmayı düşünüyorsun?"

Ak pak sakallı ihtiyar adamın konuşmaları Mendebur Halil'in gecesini aydınlatmaya yetmişti. Bunca zamandır bu kahveye gelip oturmasına rağmen bu nur yüzlü ihtiyara daha önce hiç rastlamamıştı. Merakını daha fazla gizleyemeyip sordu: "Merakımı bağışlayın ama siz kimsiniz?" Yolunu düşürdüğü her yerde sıklıkla sorulan bu soruya alışkındı: "Yol Oğlu Hâdi derler bana. Yolu yoluma tevafuk edenlerle hemrah olurum."

Bu kez Selim yaralanmış gibi çıkan sesiyle sordu: "Niçin geldiniz peki?"

Gülümsedi ihtiyar: Yani, burada ne arıyorsun, diye soruyorsun. Çok basit. Tıpkı daha öncekiler gibi buraya da gitmek için geldim! Sözümü söyleyip gideceğim. Bu kez yörenin en yaşlılarından biri söze girerek: "Ne imiş bu söyleyeceğiniz söz?"

Lütfedin de biz de bilelim." dedi. Yol oğlu Hâdi gökten inmiş gibi gizemli ve bir o kadar da görkemli duran, üzerine geçmiş zamanın karartısı yansımış yassı bir taşın üzerine çıkarak konuşmaya başladı: "Dinleyin öyleyse sevgili yol ahalisi! Cenab-ı Peygamber şöyle buyurmaktadır: *"Gerçek pehlivan (babayığit) güreşte rakibini yenen değil, öfkelenmediği zaman nefesine hâkim olabilen kimsedir."*

Yol Oğlu Hâdi tam yola koyulmuş gidiyordu ki bir şeyi hatırlayıp geri döndü. Bakışını herkesin üzerinde gezdirdikten sonra, senin isminin önünü de bir kapının önü gibi temiz kılmak gerek artık. Halil sözün muhatabı kim diye merak edip arkaya doğru bakarken Yol Oğlu Hâdi, Halil'i uyarmak ihtiyacı hissetti: "Sana diyorum Halil efendi, illa insanlar bundan böyle sana bir sıfatla hitap etmek isterlerse 'mendebur' değil, 'bende-kul' yani sınımsız bağlanmış kul, diye hitap etsinler!"

DUAA

KADAR YAKIN

HİLAİ KO HANCI

İslam, insan ile yaratıcısı arasında çok canlı bir iletişim alanı tesis eder. Allah, kullarıyla vahiy aracılığı ile iletişim kurarken dua da kuldan Rabbe yönelik iletişimin adı olur. ”

Alışveriş yaparken mağazada kulak misafiri olduğum iki beyefendinin konuşması dikkatimi çekti. Ali ismindeki beyefendi, yaklaşık iki ay önce ilan verdiği arabasını satmak istiyormuş. Arayıp soran, pazarlık eden pek çok kişi olmasına rağmen bir türlü satamamış, ciddi anlamda paraya sıkışmış, biraz indirim de yapmış ama nafi-le. Onu dinleyen Ahmet Bey, birkaç teknik soru sorup arabası ile ilgili birtakım tavsiye-lerde bulundu. Ali Bey onun verdiği tavsi-yeleri zaten yaptığını söyledi. Ahmet Bey de son kozunu oynadı: “E Ali, vardır bunda da bir hayır, duanı et Allah elbet bir kapı açar.” İşte tam bu sözün zerine Ali Bey’in beni olduğum yere akan o cevabı geldi: “Ooo Ahmet abi işimiz duaya kaldıysa yandık, mümkün değil satamam ben bu arabayı.”

şahit olduğum bu konuşmada duanın hafife alınması beni rahatsız etmişti sanırım. Ali Bey bence çok yanlış düşünüyordu ama “Bir dakika niye öyle düşünüyorsunuz, aslında şöyle böyle...” diyerek müdahale etmem mümkün değildi aynı zamanda haddim de-ėildi. Dua ile ilgili söylenen cümle bir süre duraksamama sebep olsa da en nihayetinde alışverişe devam ettim.

Edilen laflar o ân içinde bulunulan durumun dışı yansıyan veçhesidir. Çoğu zaman da insanın genel ruh hâline, değer yargılarına, hayata bakışına ve inancına dair ipuçları verir. Modern çağda, materyalist ve seküler hayat anlayışının toplumlar üzerinde baskın bir düşünce tarzı olması Müslümanların zihin dünyalarında da bu akımların etkisini görünür hâle getirdi. Materyalizmle birlikte metafizik âleme dair pek çok öge insanın ilgi alanının dışına çıktı. Seküler hayatın benimsenmesi de dinî motiflerin belli sınırlar içerisinde insan hayatında yer edinmesine zemin hazırladı. Farkında olmasak da zihnimiz işleri kategorize ederek dünyevi olan ile uhrevi olan arasına bir duvar örüyor. “İşimiz duaya kaldıysa...” ifadesi de seküler hayatın çizdiği sınırı hatırlattı bana. Araba satmak, insani ilişkileri sürdürmek, eğitim almak vb. sosyal hayata dair konularda dua etmek ve işi Allah’ın yardımı ile yürütmek abesle iştigal. Sanki Yaratıcı, dünya işlerine pek karışmayan ancak uhrevi hayata dair durumlarda dua edilmesi gereken bir varlık. Oysa İslam, insan ile yaratıcısı arasında çok canlı bir iletişim alanı tesis eder. Allah, kullarıyla vahiy aracılığı ile iletişim kurarken dua da kuldân Rabbe yönelik iletişimin adı olur. Allah, bu iletişim için herhangi bir sınır belirlemediği gibi insanların kendi nezdindeki değerini ibadet ve dua ile yakınlaşmaya bağlar. “... Duanız olmasa Rabbim size ne diye değer versin?” (Furkân, 25/77) ayeti de insana bu gerçeği hatırlatır.

İnsan aklını ve iradesini kullanarak yeryüzünde birçok işe güç yetirebilecek bir kabiliyette yaratılmıştır. Yaptığı icatlar, bilimsel ve teknolo-

jik gelişmeler insanoğlunun kabiliyetleriyle ne denli başarılı olabileceğini de gösterir. Modern dönemde insanı güç merkezi olarak görmeye başlayan birçok düşünce yapısı etkin bir biçimde gündem oluşturdu. Özellikle 2000’li yılların başında kişisel gelişim kitapları okurlarına “Sen istersen her şeyi yapabilirsin, yeter ki iste!” dedi. İnsana hayatında istemediği şeyleri değiştirmesinin birkaç hamlede başarılabilir basit yönergeleri sunuldu bu kitaplarla. Kendini çok önemseyen, gücün kendi elinde olduğunu düşünmeye başlayan insan ile Yaratıcısı arasındaki mesafenin açılması da kaçınılmazdı bu süreçte.

İnsan yaratılmışlar arasında çok özel ve üstün bir yere sahip olsa da en nihayetinde kendisi de yaratılmış bir varlıktır ve iki yönlü bir yapıya sahiptir. Madde kadar maneviyata da muhtaçtır. Kendini ve dünya hayatını ön plana çıkararak maneviyatı görmezden gelmeye çalışması onun bu ihtiyacını ortadan kaldıramaz.

Din sosyologlarına göre, “Modern dünyada din belki otorite konumunu kaybetmiştir ama kültürel fonksiyonları sürmektedir. İnsanlar mabetlere gitmeseler ve dine kurumsal bir aidiyetle bağlı olmasalar bile ruhun varlığına, tabiatüstü olan Tanrı’ya ihtiyaçları devam etmektedir.” Semavi dinlerin müntesiplerinin yanında yeni dinî hareketlerin, Doğu mistisizminin, birtakım hurafe ve totemlerin insan hayatında yaygın bir biçimde varlığını sürdürmesi de bu gerçeği bizlere hatırlatır.

İslam, insana bu noktada fıtratına en uygun olanı teklif eder. Dünya hayatı ile ahiret hayatı arasında

dengeyi gözetmesini söyler. Günlük rutinlerin bile niyetle salih amel kapsamına gireceğini böylece her bir davranışın hem dünya hem ahirette dönük sonuçlarının olacağını bildirir. Bu durumda niyet ve dua Yaratıcı ile kurulan bağ olur. Hz. Peygamber’in uyandığı ânda şükür ile güne başlayıp her işin hayırlısına niyet etmesi her bir durumu duaya vesile kılarak Allah’a yönelmesi bizler için iyi bir örnektir.

İnsan madem kendinden daha güçlü bir varlığa inanmaya, ona olan bağlılığını ifade etmeye, bunaldığında ya da sevindiğinde ona sığınmaya muhtaçtır o hâlde İslam’ın teklifi üzerine düşünmesi, zihin dünyasını tevhit inancına göre inşa etmesi kendi yararınadır. Allah “Kullarım, beni senden sorarlarsa (bilsinler ki) gerçekten ben (onlara çok) yakıным. Bana dua edince, dua edenin duasına cevap veririm. O hâlde doğru yolu bulmaları için benim davetime uysunlar, bana iman etsinler.” (Bakara, 2/186) ayetiyle insanlara yakınlığını bildirir. O, kullarına bu kadar yakinken insanların O’ndan uzaklaşması ne büyük bir yoksunluktur.

Gücü Sadeliğinde Olan Bir Yazar ya da
Türk Edebiyatının Antov Çehov'u:

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL

CANAN OLPAK KOÇ

*Aslını sorarsanız marifet,
hayatın içinde hayata uymayan bir şeydir!
Benim dilim kısa...
İstediklerimi anlatabilmek güç...*

Günümüzde daha çok öykü sözcüğüyle karşılanan hikâye, insanlık tarihi kadar eski bir türdür. Eski-
dir zira insanın olduğu yerde bir şekilde eylem gerçek-
leşecektir, hikâyenin bel kemiği de olaya dayanır. Hatta
Kur'an-ı Kerim'de ilk insanın yaratılışına dair anlatılan-
lar düşünüldüğü zaman, henüz bu dünyaya gelmeden
önce bile insanın bir hikâyesinin olduğu fark edilir:
Allah'ın meleklerle insanı yaratacağını haber vermesi,
meleklerin itiraz edişi, Allah'ın "Şüphe yok ki ben sizin
bilmediklerinizi bilirim!" buyuruşu, Hazreti Âdem'in
yaratılışı, kibri yüzünden itaat etmeyen şeytanın kovul-
uşu ve ardından ilk günah... Hepsi ilk ve asıl hikâyeye
götürür okuru.

Tabii salt olaydan ibaret anlatıların, edebî bir tür olan
hikâye formuna dönüştürülmesi daha yakın dönemlerde
gerçekleşir. Türk edebiyatının özgün örneği *Dede Korkut
Hikâyeleri*'nde de görüleceği üzere tür, aşağı yukarı on
birinci yüzyıldan itibaren destan ve masaldan ayrılıp
kendi yolunu tutmaya başlar. Nihayet on dokuzuncu
yüzyılda, adına olay öykücülüğü denilen başlı başına
bir tarza dönüşür. Anton Çehov'la birlikteyse durum
öykücülüğü ortaya çıkar.

Söze durum öyküsü ifadesi dâhil olmuşsa lise yıllarına
dönmemek ne mümkün, değil mi? Evet, lise yıllarından
aşına olduğumuz bilgilerden birisi de Türk edebiyatın-
da durum öykücülüğünün ilk temsilcisinin Memduh
Şevket Esendal olduğudur. Âdeta "Olay öykücülüğünün
en önemli temsilcisi Ömer Seyfettin, durum öykücülü-

günün ilk temsilcisi Memduh Şevket Esendal'dır." cümlesi kalıp bir ifade gibi hafızamızda yer eder. Oysa kalıp ve kuru ifadeler, gerçek edebiyat bilincinin ve okuma sevgisinin uzağındadır. Olması gereken, eserle doğrudan temas kurmaktır; hiç olmazsa sanatçıyı kısa ve kalıp bilgilerin dışında tanımaya çalışmaktır. Şu hâlde bu yazıda amacımız, Memduh Şevket Esendal ismini sınırlı da olsa kalıp ifadelerin dışında hatırlamak ve dikkatleri bu öncü kalemin şahsiyetine çekmek olsun.

Memduh Şevket Esendal 1883'te Çorlu'da dünyaya gelir. Babası Şevket Bey varlıklı bir çiftçidir. Annesiyse Emine Şadiye Hanım'dır. Aile, Balkan Savaşları nedeniyle çiftliklerini bırakıp İstanbul'a taşınacak, savaş sonrası yeniden Çorlu'ya dönecektir. Dönem şartları yüzünden de Memduh Şevket düzenli eğitim alma fırsatından mahrum kalacaktır. Yine de kendini geliştirmekten geri kalmayacak; Arapça, Farsça ve Fransızca'yı kendi gayretleriyle öğrenecektir.

Babasının ölümü, savaşın yıkıcı etkisiyle mal varlıklarını kaybetmeleri gibi nedenler, Memduh Şevket Esendal'ın omuzlarına büyük bir sorumluluk yükler. O artık çalışıp ailenin geçimini sağlamak zorundadır. 1907'de memuriyete başlar, bir yıl sonra da dayısının kızı Ayşe Faide Hanım'la evlenir. Çiftin Mehmet, Ahmet ve Emine adında üç çocukları dünyaya gelecektir.

Aynı zamanda İttihat ve Terakki üyeliği bulunan Memduh Şevket

Esendal, teşkilatın verdiği görevler sırasında Anadolu'yu tanıma olanağı bulur. 1915'te Teşkilat-ı Mahsusa'nın Ankara temsilcisi olur. 1918'de İstanbul işgal edilip İngilizler peşine düşünce bir süre İtalya'ya kaçmak zorunda kalır. 1920'de Millî Mücadele'ye katılmak için Ankara'ya geçer. Burada devletin kuruluş sürecine bizzat dâhil olup önemli görevler üstlenir. Ki Türkiye'yi yurt dışında temsil eden ilk isim olması bile başlı başına bir başarı hikâyesidir.

1921'de, Türkiye'nin ilk yurt dışı temsilciliği olan Bakü'ye elçi olarak gönderilir. Büyükelçilik açılmadan önceki hazırlıkların yapılmasını amaçlayan bu tür görevlere orta elçilik denilir. Hâliyle Memduh Şevket Esendal, Türkiye'nin ilk orta elçisidir. Bakü'de özellikle Birinci Dünya Savaşı'nda esir düşmüş Türklerin Anadolu'ya dönebilmeleri için çaba sarf etmiştir. 1924'te yurda dönen Memduh Şevket Esendal, çeşitli kurumlarda coğrafya öğretmeniliği yapar, arkadaşlarıyla birlikte *Meslek* adında haftalık siyasi bir dergi çıkarır. 1925'te Tahran elçisi olarak atanır, 1930 yılına kadar da bu görevi sürdürür. 1931-1933 arası Elazığ milletvekili olarak görev yapar fakat 1933'te Kabil büyükelçiliğine atanınca milletvekilliğinden istifa etmek zorunda kalır. 1941'de Kabil'deki görevinden ayrılır ve hayatını kaybeden Salih Bozok'un yerine Bilecik milletvekili olarak yeniden Meclis'e girer. 1945'ten sonraysa sadece edebiyatla ilgilenir. 16 Mayıs 1952'de beyin kanamasından hayatını kaybeden Memduh Şevket

Esendal'ın mezarı, Ankara Cebeci Asri Mezarlığı'ndadır.

Çağının birçok ismi gibi Memduh Şevket Esendal'ın da oldukça hareketli bir hayatı olmuştur. Peş peşe gelen savaşlar, yıkılan imparatorluk, Anadolu'nun işgali, yeni devletin kuruluşu gibi kısa bir zaman dilimine sığmış onca büyük hadise, dönemin sanatçıları için eylem insanı olmaya itmiştir. Memduh Şevket Esendal da edebiyatla, 1923-1926 ve 1945-1952 arası ciddi olarak ilgilenebilme olanağı bulmuştur. Fakat etkin bir biçimde bürokrasinin ve siyasetin içinde bulunduğu dönemlerde de edebiyatla ilgilenmeye çalışmıştır. Siyasi kimliğiyle yazarlığının ayrı değerlendirilmesini isteyen sanatçı, dönemin çeşitli gazete ve dergilerinde yayımlanan hikâyelerinde M.Ş.E, Mustafa Memduh, Mustafa Yalınkat, M. Oğulcuk, İstemenoglu gibi takma isimler kullanmıştır. Hatta yakın arkadaşlarından birçoğu, yayımlanmış hikâyelerinin olduğunu Memduh Şevket Esendal siyaseti bıraktıktan sonra öğrenmişlerdir.

Yayımlanan ilk öyküsü 1908'de *Tanin* gazetesinde çıkan "Veysel Çavuş" tur. Hemen peşinden çeşitli yayın organlarında peş peşe hikâyeleri yayımlansa da bu ilk kalem tecrübelerinin neşri uzun sürmez ve 1924'e dek bir suskunluk dönemine girer. Aslında o suskunluk döneminde de yazmayı sürdürmüştü fakat memleket meselelerini daha çok önemseydiğinden, yazdığı metinleri yayımlamamıştır. Ünlü romanı *Ayaşlı ve Kiracıları*'ysa 1934'te M.Ş.E. müstearıyla yayımlan-

mıştır. *Otlakçı, Mendil Altında, Hava Parası* gibi hikâye kitapları yanında, *Vassaf Bey* ve *Miras* adlarında romanları vardır.

Onun, Türk edebiyatındaki ayırt edici özelliklerinden başlıcası, edebiyatımıza anlık hikâyeyi yani durum öykücülüğünü kazandırmasıdır. Geleneksel hikâyede olay, neden sonuç ilişkisine dayalıdır. Memduh Şevket Esendal'ın hikâyeciliğinde ise uzun soluklu bir olayın öncesi yahut sonrası yerine doğrudan bir ânın aktarımı söz konusudur.

İçerdiği sürprizlerle okuru çarpan ve günlük hayatta ancak istisna örneklerle karşımıza çıkabilecek olayları konu edinen hikâyeye olay hikâyesi denilir. Durum hikâyesi ise daha insanidir ve hayatın içinden, öylesi anlarda karşılaşabileceğimiz olayları anlatır. Olay unsurunun insanileşmesiyle birlikte de işin içine düşünceler, anlık duygulanımlar, izlenimler girer. Öykünün okuru asıl yakaladığı yerde sıradan bir olayın insanda uyandırdığı bu düşünceler, duygulanımlar, izlenimlerdir.

Tabii durum öykücüsü için bu söylediklerim, Anton Çehov veya Memduh Şevket Esendal gibi bu tarzın öncü isimlerinin öykü anlayışıyla ilgilidir. Zira bireyci yaklaşım ve modernist anlayışın tesiriyle durum öyküsü değişir. Olayın büyük oranda geri planda kaldığı, hayatın içinden bir âna ait duygu ve düşüncelerin metnin ana unsuru olduğu bu yeni anlayışın Memduh Şevket Esendal hikâyeciliğiyle birlikte düşünülmesi zordur. Zira onda, neden sonuç çizgisine uymamakla birlikte okuru şaşırtan, hüznendiren, güldüren bir olayın aktarımı baskındır.

Memduh Şevket Esendal öyküleri gücünü sadeliğinden alır. O, metni gereksiz ayrıntılarla asıl anlatılmak istenenden uzaklaştırmaz. Telgraf tekniği de denilen bu anlatma yönteminde amaç, az sözle gerekli olanı anlatmaktır. Uzayıp giden cümleler, kelime oyunları okuru şaşırtmayı ve etkilemeyi amaçlama, metni şiirsel bir üslupla bezeme gibi dil özellikleri Memduh Şevket Esendal'ın sanat anlayışıyla uyumsuz.

Sadeliği dışında bir diğer önemli özelliği, olay kurmadaki becerisidir. Sağlam bir gözlemin eşliğinde gündelik hayatın içinden olayları, kendine özgü dikkatlerle aktarır. İşlediği konularda hüznle mizah çoğunlukla iç içedir. O, ilk bakışta oldukça sıradan görünebilecek bir olaydan büyük bir hikâye çıkarabilir. Anlattığı insanlar da hemen her yerde karşımıza çıkabilecek çalışkan, evine ve işine bağlı insanlardır. Göz boyama derdindeki başka yazarlardan sade üslubuyla ayrılması gibi; okurun ilgisini çekebilecek aykırı, toplumun uzağında, marjinal yani sıra dışı özelliklere sahip kişiler yerine sıradan insan anlatması da takdire şayandır. Onun ilgi alanına giren insanlar da zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Çorlu köylülerini de şehir insanlarını da memurları da esnafları da hikâyelerinde konu edinir.

Hikâyelerindeki sadelik şahsiyet özelliklerinde de görülür. Teşkilat-ı Mahsusa üyeliğinden yurt dışı protokol görevlerine, devrinin önemli şahsiyetlerinden birisi olmasına rağmen oldukça mütevazı bir kişiliğe sahiptir. Eserlerini takma isimlerle yayımlanmış olması bile belki de ondaki tevazuun açık göstergesidir. Ama o, bizim bugün onun asıl gücü olarak

kabul ettiğimiz yönlerini de bir alçak gönüllülük halesiyle geçirir. Hikâyelerindeki sadeliği, duruluğu öne çıkararak övünmek yerine “Efendim, o benim marifetsizliğimden. Edebiyatı bilmediğimden. Bilsem, öyle düpedüz yazar mıyım hiç?” demesi, hikâyeleri gibi şahsiyetinin de gücünü sadeliğinden aldığı anlamına gelir.

Maalesef bu büyük dil ustası hak ettiği değeri hiçbir zaman görememiştir. Her ne kadar lise eğitiminden geçmiş hemen herkesin onun ismine bir aşinalığı bulunsa da eserleri, okuruna yeterince ulaşamamıştır. Oysa okura bilgiçlik taslama derdinde olmayan Memduh Şevket Esendal'ın eserleri, okur-eser buluşmasında hem dil hem de içerik yönüyle hiçbir nazlanma emaresi göstermeyecek metinlerdir.

Gün gelir, nitelikli edebiyatın kıymeti elbette anlaşılır. İşte, Memduh Şevket Esendal da hâlâ hak ettiği yeri bulamamış, gününün gelmesini bekleyen yazarlardandır.

FELSEFENİN EN UZUN MACERASI KOZMOSA DAİR TUTARLI SİSTEMLER ÜZERİNE

ÇİZİM ŞULE YAVUZER

Aisopos isimli bir filozof kitapları arasına gömülmüşken odasına aniden biri girer. Filozofu oldukça tedirgin eden ve kapıyı çalmayan bu beklenmedik misafir şöyle der: “Günler boyunca böyle yapayalnız nasıl oturabiliyorsun?” Aisopos alay kokan bu soruya “Ben yalnız falan değilim, ama sen içeriye girdiğin andan itibaren ne kadar yalnız olduğumu anladım.” şeklinde karşılık verir. Filozofun cevabında gizlediği şey şudur aslında: Düşünürlerin kitaplarını okumak, bir nevi onlarla sohbet etmektir ya da hep dediğimiz gibi onlarla yolda/ş olmandır. Ebu Yusuf Yakup b. İshak el-Kindi’nin felsefeden tıbbı, matematikten astronomiye, ilahiyattan siyasete, psikolojiden diyalektiğe, astrolojiden kehanete ve optikten kimyaya kadar yirmi ayrı dalda eser verdiğini, sayıları iki yüz yetmiş yediyi bulan bir külliyat oluşturduğunu düşünürsek onun yalnız kalmaya hiç fırsatı olmadığını anlarız. Rönesans dönemi İtalyan filozofu Gerolamo Cardano’nun Kindi’yi “Orta Çağ’ın dünyaca ünlü on iki kişisi”nden biri olarak görmesi boşuna değildir.

Orta Çağ'da yüzleşilen en önemli sorunlardan biri evren tasavvurudur yani evrenin yaratılması ve/ya oluşumu. Avrupa'da Thales'ten itibaren kozmos (evren) hakkında düşünülür ve evrenin ilk maddesinin ne olduğu üzerine birçok farklı fikir ileri sürülür. Özellikle Sokrates öncesi filozoflar, "kozmos"un ilk maddesi ve oluş sorunu üzerinde dururlar. Modern felsefenin de bu hususları antinomi/çatışkı bağlamında müzakere ettiğini görünce, evrenin nasıl işlediği ve nereden geldiği konularının aslında insanlık tarihinin en uzun süreli ve en büyük macerası olduğu söylenebilir.

Orta Çağ'ın en ünlülerinden Kindi, felsefeyi "her gerçeğin sebebi olan İlk Hakk'ın ilmi" şeklinde tarif eder ve insanın gücü ölçüsünde varlığın hakikatini bilmeye çalışması gerektiğini söyler. O, kendine özel yöntemlerle tutarlı bir evren tasavvuru sunar. Bunda o dönemde yapılan tercüme hareketlerinin de büyük katkısı vardır.

Miladi yedinci yüzyılda tarihe müdahale eden İslamiyet, kısa bir süre içinde kendine özgü bir medeniyet oluşturur. O dönemin fethedilen önemli düşünce ve kültür merkezleri Şam, Halep, Antakya, İskenderiye, Harran, Urfa, Kuzey Afrika, Pencap, Sind bu medeniyetin oluşumunda etkin rol oynar. Buralar, fikrî bir birikime mekânlık etmenin ötesinde

Müslümanların devlet ve medeniyet oluşturmada yüz yüze geldiği önemli sorunların çözümüne önemli katkılar sağlar.

İslam düşüncesinin erken döneminde Proklos'un *De Aeternitate Mundi* adlı eseri *Hücecu Proklus fi Kıdemî'l-Âlem* ismiyle İshak b. Huneyn tarafından Arapçaya çevrilir. Patristik felsefenin önde gelenlerinden Yahya en-Nahvi, bu esere karşı âlemin ezeli olmadığını savunan bir risale kaleme alır. İlkinden Farabi ve İbni Sina; ikincisinden ise Gazali ve Ebu'l-Berakat el-Bağdadi gibi İslam âlimleri kendi fikrî konumlarını pekiştirmek için istifade ederler.

"Âlem"in mahiyeti yani yaratılıp yaratılmadığı meselesi, İslam düşüncesine Yunan düşüncesinden yapılan tercümelerle girmiş önemli bir meseledir. Âlem terim olarak Allah'ın dışındaki her şey anlamına gelir. Âlemin kıdemi ve yoktan yaratılması felsefi seviyede bir "mihenke taşı" işlevi görür. "Evren yaratılmıştır ve sürekli evrene müdahale eden bir Tanrı vardır." diyene teist, bunu tutarlı bulmayana ateist, "muharrik-i evvel"i (ilk hareket ettiren) kabul eden ancak "Evrene daha sonra bir müdahalesi yoktur." diyene deist, bu sorularla ilgilenmeyen veya bunların birbirlerine karşı cevaplarına dair görüş belirtmeyen daha doğrusu "Bu meseleler bilinemez." diyene de agnostik denilir.

İslam düşüncesinde âlemin yaratılmış olduğuna dair birçok delil vardır. Ancak "vacibu'l-vücut" yani "var olmak için bir başka nedene sahip olmayan varlık" tanımını kabul etmeyen kişiye karşı nasıl bir tutum içinde olunacaktır?

Sistemler, ilk önermelerden hareketle kurulur ve/ya ilk önermelerin tutarsızlığının gösterilmesiyle çökertilir. Bu bağlamda siz "Tanrı, var olması için bir başka varlığa ihtiyaç duymayan zorunlu varlıktır." dedikten sonra Tanrı'nın dışındaki her şeyi âlem/evren olarak nitelendirirsiniz. Tanrı vardır, birdir, ezelîdir, ebedîdir, yaratıcıdır önermelerinin hepsi mümin için bir aksiyomdur, yani doğruluğu akıl tarafından zorunlu ve vasıtasız bir şekilde tasdik edilendir. Peki, evrenin yaratılmış olduğu tezini, ne Tanrı'yı ne de yaratma kavramlarını kabul etmeyen bir muhataba nasıl kanıtlarız ve sistemimizin ilk öncülünün tutarlılığını nasıl gösterebiliriz?

İşte tam bu noktada Kindi bize yol göstermektedir. Özel hayatı hakkında birkaç not dışında fazla bir bilgi yoktur ama o, bilimsel eserleriyle, dönemindeki Hristiyan kelimacılarla yaptığı müzakerelerle, her ilim dalında kullanılan yöntemin farklı olması gerektiği, aksi takdirde kullanılan yöntemden dolayı yanlış sonuçlar üretilebileceği riskine ilk işaret eden düşünürlerden olmasıyla önemli bir isimdir.

Kindi'nin Kozmos Sorununa Katkısı: Yöntem

Her ilmin kendine has bir yöntemi ve ispat şekli olduğunu belirten Kindi, matematik ve metafizik bir meselede “burhan” yönteminin kullanılmasını uygun bulur. Tanrı'nın varlığı ve âlemin mahiyeti gibi metafizik meselelerde, tabiattaki hareketi zaman anlayışını geliştirerek çözmeye çalışır. Bu son derece önemli bir husustur çünkü Batı düşüncesinde 19. yüzyılda Hermeneutik çalışmaları yoğunlaşır ve pozitif ilimler ile manevi / tinsel ilimlerde yöntem farklılığına dikkat çekilir. Ayrıca pozitif ilimlerde doğrulanabilirlik üzerine kurulu sistemin ilahiyata dair konulara özellikle de metafizik meselelere taşınmasının tutarlı olmadığı üzerinde durulmaya başlanır. Pozitif ilimlerde doğrulanabilirlik yerine yanlışlanabilirlik öğretisi öne çıkmaya başlar.

Tekrar konumuza dönecek olursak âlem hakkında birtakım kozmolojik bilgiler vermenin ötesinde değişmeyen bilgisini (metafizik bilgi) elde etmek, kişinin Tanrı tasavvurunun mahiyetini de (yani kişinin teist mi, deist mi, yoksa ateist/materyalist mi olduğunu da) belirler. Bunun tespiti kişinin hayata karşı bakış açısını, dünya görüşünü temellendirmedeki ilk adımdır.

Aksiyom ve Kıyasu'l-Hulf (Ters Olma, Karşı Olma)

Kindi, maddenin (alem / cirm) mahiyetinin yaratılmış olduğunu ispat etmek için âlemin yaratılmış olduğu varsayımını inceler ve bunun tutarsızlığını gösterir. Diğer bir ifadeyle âlemin kadim olmasının imkânsızlığını, iki zıt önermenin aynı anda doğru olamayacağından hareketle kanıtlar.

Muhatabını kademeli bir şekilde burhan yöntemiyle ikna etmeye çalışır. Bu yöntemi, aksiyom (mussellem) ve kıyasu'l-hulf (dikotomi) de diyebileceğimiz önermelere dönüştürerek, “Âlem sonludur.” önermesini ispat için “Âlem (bilfiil) sonsuzdur.” önermesini muhale irca (olmayana/imkânsıza ergi) eder.

Kozmolojik meseleler temelde çözümlenmesi zor meselelerdir. Bu çerçevede burhani yöntemle karşı önermenin imkânsızlığını göstermek çok önemlidir. Zira bir entelektüel çabayı boşa çıkarmak hiç beklenmedik bir gerçekliğin keşfine yol açabilir.

Siz, bu bağlamda “Tanrı evreni yaratmıştır.” önermesini ispatlamak için birçok delil getirirsiniz. Ancak Kindi, bunun yerine “Evren kadimdir / yaratılmamıştır.” önermesini

müzakereye açar ve bu önermenin tutarsız olduğunu “kıyasu'l-hulf”u kullanarak açıklar. Âlemin hâdis olduğunu gerek mantıksal gerekse olgusal olarak ispat için önermeyi A, B'dir veya A, B değildir, şeklinde bir önermeye dönüştürmemiz gerekir. Zira bir şey hakkında konuşmak, onun hakkında doğruluğu ya da yanlışlığı söylenebilecek bir bilgi elde etmek ile mümkün olur. Bilgi de ancak önerme ile elde edilir.

Bu sayede, ilk yöntemin yani A, A'dır şeklinde verilen özdeş önermenin totolojisinden kurtulunabilir. Bu mantıksal çıkarımın “çelişmezlik ilkesi”nden türetilen “akıl doğrusu” çerçevesinde doğruluğunu göstermek istersek önermenin karıştını (değili ya da çelişigini) bulmak lazımdır. Önerme eğer çelişigi gösterilebiliyorsa doğrudur. Zira bunun akıl doğrusu olarak verilebilmesi için muhatabı burhan yöntemiyle ikna edebilmek yani zorunluluğu ve karıştının imkânsızlığını da göstermek gerekir.

Peki, “Buna rağmen muhatap Tanrı'nın var ve yaratıcı olduğunu kabul eder mi?” diye soracak olursanız, önemli olan bizim sistemimizin tutarlılığını göstermektir. Bir sonraki yazıda evrenin niçin yaratıldığını ve Tanrı-âlem-insan ilişkisinin ahlaki boyutunu konuşacağız.

“Evrenin nasıl işlediği ve nereden geldiği konuları hakkında, insanlık tarihinin en uzun süreli ve en büyük macerasıdır desek yanlışmış olmayız.

BİR YAZI BİR ÇİZİ

ÇİZİM CEMİLE AĞAÇ YILDIRIM

“

Biz insanlar çok defa, koşa koşa gittiğimiz bir yolda elimizden, kolumuzdan, boynumuzdan, haberimiz olmadan düşen kıymetli bir mücevheri aramak için geri dönen şaşkın yolcuya benzeriz.

Semiha Ayverdi

ORUCUN GÖLGESİNDE HAYATA TUTUNMAK

MUSTAFA İRMAKLI

Dünya kendi ekseninde ve Güneş'in etrafında dönmeye devam ederken yeryüzü savaşlardan çevresel felaketlere, insani dramlardan salgın hastalıklara küresel musibetlerle kuşatılmışken, bilim insanları her gün yeni felaket senaryolarından bahsederken, havanın, suyun, toprağın her geçen gün daha çok kirletildiği iyice aşikâr olurken ve bütün bunlar karşısında dünya insanı oldukça yorgun, umutsuz ve şaşkın bir psikolojiye hapsolmuşken zamanın hicri hesabına göre bir ramazan ayına daha geldik.

Müslümanların yaşadığı her yerde tatlı bir heyecan ve telaş var. Zira ramazan ayı, Müslümanların hayatında geliş en çok hissedilen zamandır. Bir sevgiliyi bekler gibi özlemle, göklerden gelen bir misafiri karşılar gibi ciddiyetle yapılan hazırlıklar her evden, mahalle-den ve şchirden fark edilir.

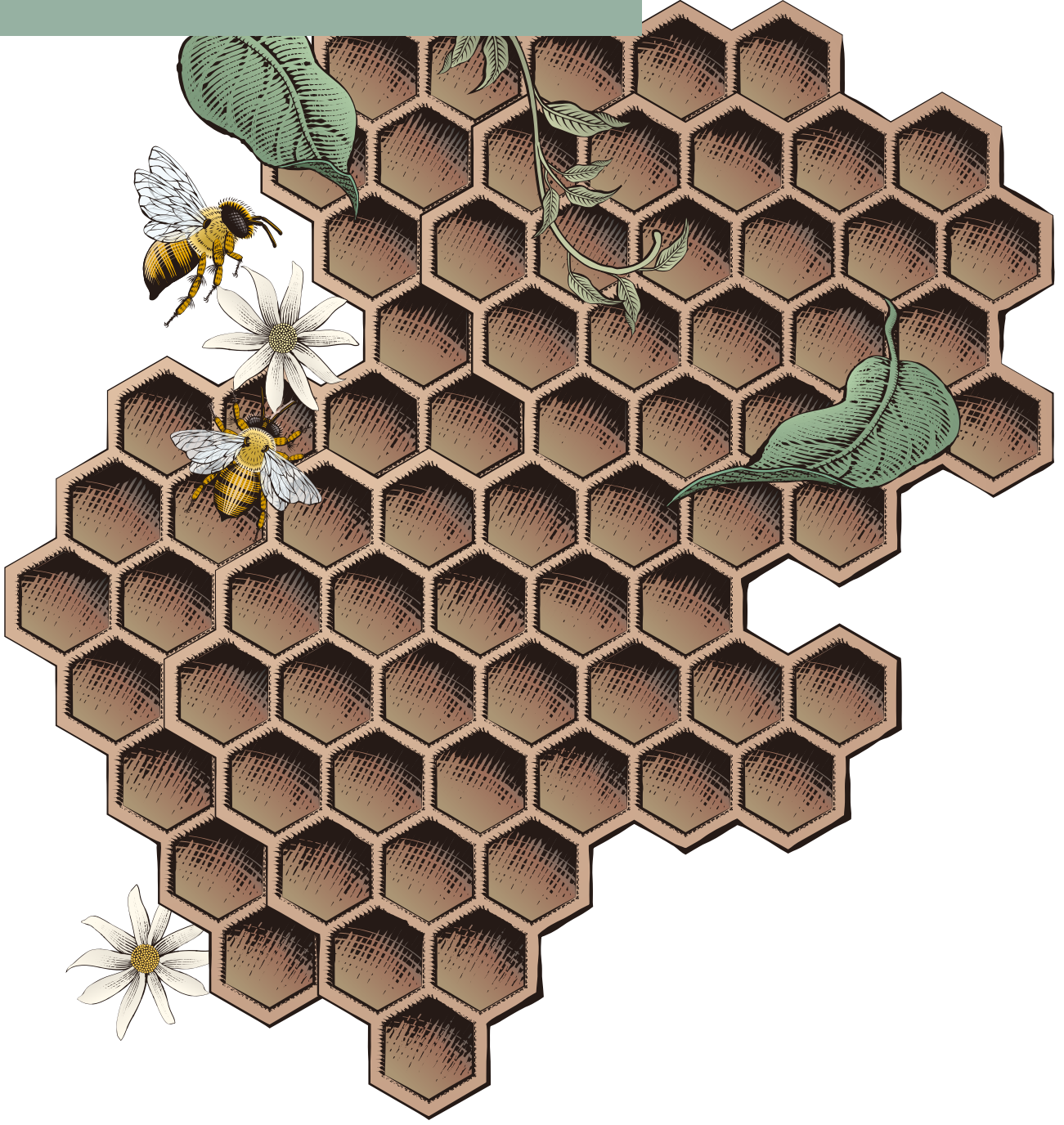
Yediden yetmiş her müminin hayatında oruç ibadeti ve ramazan ayı ile ilgili unutulmaz heyecanlar ve hikâyeler vardır. Aslında her zaman-ki yemeklerimizin bambaşka tat ve kokularla soframızı kuşattığı iftarlar, âdeta geceyle beraber çıkılan kutsal bir yürüyüşün asaleti ve sükûnetiyle yapılan sahurlar, coşkuyla kılınan teravihler, ramazan etkinlikleri ve geleneklerimizle hatıra dünyamızda güçlü izler bırakır.

Elbette tüm ibadetler öncelikle insa-nı ve tüm evreni yaratan Allah iste-diği için yapılır. Nitekim müminler; *“Ey iman edenler! Sizden öncekilerin üzerine yazıldığı gibi sakımanız diye sizin üzerinize de oruç yazıldı.”* (Bakara, 2/183) ayetinin gereğine itaat ederek oruç tutarlar. Bu gerçeğe yakından bakıldığında ise tüm ibadetlerin, varoluşun hakikatine ve yaratılış gayesine rehberlik ettiği görülecek-tir. Oruç ibadeti, henüz sınırları keşfedilemeyen devasa evrende milyarlarca gezegenden biri olan dünyamızda, milyonlarca canlı türü içinde üstün özelliklere sahip olarak yaratılan insana kimliğini, gaye-sini ve şuurlu bir varlık olduğunu hatırlatır. Onu, kendi aklının ve kalbinin derinliklerine doğru tefek-kür yolculuğuna çıkarır. Nitekim modern insanın en derin bunalımı, varoluşun gayesine dair yaşadığı anlam krizidir. Anlamı keşfedeme-yen insan güzel ahlakı ve hukuku da muhafaza edememiştir. İşte ramazan ayı ve oruç ibadeti, anlam ve ahlak çizgisinde fırtınalar, türbülanslar yaşayan, gerilimler ve gelgitlerle kuşatılan insana sakinet, sükûnet ve hakikat limanıdır. Bir tefekkür ve arınma okuludur. Mülkün sahibi, âlemlerin Rabbi, hayatın ve ölümün hâkimi olan Yüce Allah'a yöneliş ve O'nun yanına sığınmadır. Bu yönü-yle ibadetler insanın muhtaç olduğu en büyük nimetlerdir. Dolayısıyla

oruç her yıl âdeta kirlenen duygu-ları temizlemeye, örselenen ruhları onarmaya, zayıflayan erdemleri güçlü kılmaya, unuttuğumuz haki-katleri hatırlatmaya gelir.

Ramazan ayı dikkatlerimizi en güçlü şekilde Kur'an-ı Kerim'e çeker. Ayet-i kerimede *“Ramazan ayı, insanlar için bir hidayet rehberi, doğru yolun ve hak ile batılı birbirin-den ayırmanın apaçık delilleri olarak Kur'an'ın kendisinde indirildiği aydır.”* (Bakara, 2/185) buyrulur. Ramazan ayını önemli kılan en büyük özellik Kur'an'ın bu ayda nazil olmaya baş-lamasıdır. O Kur'an ki hayat kitabı-dır. Allah'ın insanlığa son vahyidir. Sözlerin en doğru ve güzel olanıdır. Mümin gönüllere şifadır. İnsanları karanlıklardan aydınlığa çıkaran bir hidayet rehberidir. İnsana; hayatı, evreni, Yaradan'ı, varoluşun gayesi-ni tanıtan; hakkı, hakikati, edebi, hikmeti, adaleti, merhameti, bütün insani değerleri ve yeryüzünü gü-zelleştirecek ilkeleri öğreten; iffetli ve onurlu bir hayatın, adil ve hu-zurlu bir dünyanın yolunu gösteren kitaptır.

Her mümin için Kur'an'ı en güzel şekilde okumak, en doğru şekilde anlamak, en iyi şekilde yaşamak ve onun hayat veren ilkelerini en uygun yöntemle bütün dünyaya tanıtmak, en yüce ideal olmalıdır. Rama-

zan ayı ömrümüzü Kur'an ile imar etmek, evimize huzur, kalbimize inşirah, hayatımıza güzellik ve bereket getirmek, yeryüzünü yeniden esenlik yurduna dönüştürmek için eşsiz bir fırsattır.

Oruç ruhu incelten, kulu Rabbine yaklaştıran, nimetin kadrini öğreten ve muhtaçlarla paylaşma sorumluluğunu en iyi öğreten ibadettir. Hata ve günahlardan arınma vesilesidir. Sevgili Peygamberimiz, “Kim inanarak ve sevabını Yüce Allah’tan umarak ramazanda oruç tutarsa ve gecelerini ihya ederse onun geçmiş günahları

bağışlanır.” buyurmuştur. Öyleyse bu zamanlar, tüm hata ve günahlardan samimi bir pişmanlık içinde, bir daha aynı davranışlara yaklaşmamak azmi ve bilinciyle Allah’a söz vermek olan tövbe için değerli bir imkândır.

Ramazan ayı her hâlimizi, tüm tutum ve davranışlarımızı gözden geçirmek için en uygun zamandır. Bu zamanı vesile kılarak kalbimizle, Rabbimizle, ailemizle, çevremizle, varlık âlemiyle ilişkimizi; inancımızın ilkeleri ışığında, insani erdemler çizgisinde, tevhit, kulluk, adalet,

merhamet, sorumluluk ve güzel ahlak zemininde, derin bir tefekkür ve muhasebe ile gözden geçirebiliriz. Niyet ve hayat çizgimizle Rabbimizin bizler için çizdiği istikametın mukayese ve muhasebesini yapabiliriz. Zira Yüce Allah Kur'an-ı Kerim’de; “Rabbimiz Allah’tır, deyip de dosdoğru çizgide yaşayanlar, işte onların üzerine melekler şu müjdeyle inerler: Korkmayın, kederlenmeyin, size vadolunan cennetle sevinin!” (Fussilet, 41/30) ayetiyle dosdoğru olmayı en büyük hedef olarak göstermektedir. Böylece mümin hayatının en belirgin özelliği “doğruluk” olmaktadır.

Yani inançta, ibadette, ticarete, dostlukta, düşmanlıkta, sevgide, öfkede, darlıkta, genişlikte, yoklukta, bollukta, hayatın her ânında dosdoğru olmaktır.

Ramazan, yardımlaşma ve paylaşmanın en güçlü olduğu, zekât, fitre, fidye ve sadakalarla bireysel ve toplumsal huzurun hayatı güzelleştirdiği iyilik mevsimidir. Tüm bu yönleriyle oruç ibadeti, mideyi bir müddet aç bırakırken kalbi alabildiğine doyurmaktadır.

İbadetler insanı niyet ve samimiyet ekseninde Yaradan, kardeşlik ve muhabbet ikliminde yaratılanlara yaklaştırmaktadır. Bu anlamda ibadetin varlığı güzel ahlak ile belli olacaktır. İmanın ve Allah'a itaatin gereği olarak yerine getirilen her ibadet, hikmetleriyle hayata sayısız güzellik katacaktır. Bu bağlamda oruç ibadetiyle ilişkimizi ifade eden "tutmak" eylemi dikkat çekicidir. Zira tutmak tek taraflı ve edilgen bir durumu değil, karşılıklı ve aktif bir eylemi ifade eder. Çoğu defa insan düşmek, ayakta durmak, yerinde emin kalmak, sağlam durabilmek için bir yere tutunma ihtiyacı duyar. Yani tutmak bir nevi tutunmaktır. Diğer yandan insan için en temel yaşamsal ihtiyaçlardan birisi de ideallerini ve beklentilerini gerçekleştirmeye vesile olacak sağlam ve güvenilir bir değere tutunmaktır. Nitekim bugün insanlık son üç asırdır daha iyi bir hayat adına tutunduğu her şeyin iflasını görmenin şaşkınlığı, hayal kırıklığı ve tutunacak bir yer bulamamanın çaresizliği ile yorgun düşmüştür.

Her iyilik ve ibadet ile müminler hakka, hakikate, vicdanın enginliğine, rahmetin sekinetine, merhametin gücüne tutunur. İbadetlerin öğrettiği değerler sayesinde huzur ve güvenle ayakta durur. Dolayısıyla

biz orucu tutarken orucun da bizi tuttuğunu düşünmemiz gerekir. Biz namazda kıyama durduğumuzda, namaz da bizi asaletle ayakta tutar. Biz zekât ve sadaka ile malımızı paylaştığımızda, mazlumlara ve muhtaçlara Allah'ın kabul edeceğini vadettiği dualarını bizimle paylaşır. Eğer biz orucu hikmetlerini yaşayarak ve faziletini kuşanarak tutarsak, oruç da bizi güzel ahlak üzere tutacaktır. Biz orucu iman ve kulluk bilinciyle tutarsak oruç bizi hak ve hakikat üzere tutacaktır. Biz orucu samimiyetle tutarsak oruç bizi merhamet üzere tutacaktır. Biz orucu yüreğimizde hissederek tutarsak oruç bizi vicdan çizgisinde tutacaktır. Biz orucu karşılığını sadece Allah'tan bekleyen bir farkındalıkla tutarsak oruç bizi izzetle yaşanan bir hayat üzere tutacaktır. Biz orucu paylaşmaya vesile kılsak oruç da kardeşliğimizi güçlü tutacaktır.

Elbette orucun imsaktan iftara kadar yeme içme ve belli davranışlardan uzak kalmanın ötesinde çok derin manaları vardır ve biz asıl bu mana ile buluşunca oruca tutunmuş oluruz. Zira insanı insan yapan yönü, fiziki ve biyolojik varlığından öte sahip olduğu değerler dünyasıdır. Dolayısıyla bütün ibadetlerin asıl işlevi de değerler dünyasında ortaya çıkacaktır. Bu bağlamda Peygamber Efendimizin "Oruç tutan nice kimseler vardır ki oruçtan nasibi sadece aç kalmaktır. Geceyi ibadetle geçiren nice kimseler vardır ki kıyamdan nasibi sadece uykusuz kalmaktır." hadis-i şerifi çok çarpıcı bir hakikati beyan etmektedir. Nitekim günün belli saatleri arasında aç susuz kalmak mümkündür. Ama asıl önemli olan, aynı zamanda kalbi her türlü haset, nifak, kin, nefret, ön yargı, bencillik, kibir vb. kötü duygulardan uzak tutmaktır. Samimiyet, muhabbet ve iyi niyet üzere tutmaktır. Dili yalan,

gıybet ve çirkin sözlerden uzak tutmaktır. Sözü zarafet ve nezaket üzere tutmaktır. Aklı hakikat üzere tutmaktır. Bencillik ve duyarsızlığın hayatı kuşattığı bir zamanda yardımlaşma ve paylaşma ile kardeşliği ve insani değerleri canlı tutmaktır. Öyle turalım ki orucu iyilik tutsun yüreğimizden, hakikat şikâyetçi olmasın aklımızdan, muhabbet eksik olmasın kalbimizden, nezaket uzak kalmasın dilimizden. Nitekim Peygamber Efendimizin "Oruç kötülüklerden koruyan bir kalkandır." sözü, sadece dış dünyanın kötülüklerine karşı değil, aynı zamanda ve daha önemli bir işlev olarak kendi iç dünyasında mümine yakışmayan duygulara karşı onu koruyan bir kalkan olarak da anlaşılmalıdır.

Diğer yandan ramazan ayı, yıl boyunca aşınan ve zayıflayan değerlerin yenilenmesi ve güçlenmesi için bir manevi bakım dönemidir ve asıl gaye, orucun öğrettiği değerleri bütün yıla ve hayata egemen kılmaktır. Zira orucun öğrettiği değerlerle hayata tutunduğumuzda kalbimizden mahalleimize, ülkemizden yeryüzünün tamamına daha güzel bir hayatın inşasına dair güçlü bir umuda tutunmuş olacağız. Kin, haset, nefret, korku, ümitsizlik ve ötekileştirmenin olmadığı; güven, sevgi, saygı, kardeşlik ve dayanışmanın hâkim olduğu bir hayatın yolunu tutmuş olacağız.

1 "Ömür dediğin" diye başlayan cümleyi nasıl tamamlarsınız?

Tul-i emel ama kısa bir serap. (Zemçi Çetinkaya'nın bir gazelinden aklıma kazınmış.)

2 Hayatınızda olmazsa olmaz dediğiniz üç şey...

Adalet, sessizlik, kahve.

3 Bir koku var sizi çocukluğunuza götüren, o koku nedir?

Yeni demlenmiş ihlamur kokusu.

4 Şimdiki mesleğinizi yapmasaydınız ne yapmak isterdiniz?

Öğretmenlik yapmak isterdim.

5 O kitabın/öykünün kahramanı sizi neden çok etkiledi?

Kendisinden önce yapılmış ama başarıya ulaşmamış çalışmayı yeni baştan başlatıyor, ince ince çalışıyor, işleri filmlerdeki gibi kolayca olmuyor ama yöntemi değiştirip yeni baştan bir çalışmaya girişebiliyor.

6 Özlemek deyince aklınıza ilk gelen...

Seydişehir'de çocukluğumun sokakları, havalanan tüllerden sızıp gelen çay şingirtileri.

7 Hayatınızda "bu benim kırılma noktam" diyebileceğiniz bir ânınız...

"Bir gün okurum" ümidiyle yıllardır kitaplığımdaya tuttuğum kitapları incelerken kırık geçtiğimi fark etmem. Ömrün kalanına sığmayacakları bırakmak kolaylaştı sonra.

8 Mevsimlerden hangisi?

İlkbahara giriş.

9 Tarihte bir olaya şahitlik etme imkânınız olsa hangi olayı seçerdiniz?

İlk ses kaydının yapılıp dinlenebildiği ân.

10 Cevabını çok merak ettiğiniz bir soru...

Beynin ağ sistemi veri olarak aktarılıp çalıştırılabilir mi?

11 Kederlendiğinizde yaptığınız şey...

Yürümek, demek isterdim ama içe kapanma oluyor.

12 Hayatta rafa kaldırdıklarınız...

Gürültülü ortamlar.

13 Rol modelim dediğiniz kişi...

Karar veremedim; imrendiklerim var ama model almaya layık olmadım.

14 En sevmediğiniz özelliğiniz...

Sorulana, akılda soru kalmasın diye etraflıca, tafsilatlı cevap vermeye çalışmak.

15 Ruhunuz nereli?

Kasabalı.

16 Bir notunuz var mı?

Çaba, yetiden büyükmüş. Görünmeler çağında "ol"maya çalışmalı, oluşmalı.

17 Geçerken gördükleriniz...

Eskiye dönmek mümkün olsaydı benzer bir hayatım olurdu.

AYAKÜSTÜ
SORULAR?

SİZDEKİ KARŞILIĞI

TÜRKİYE

MAKBULE ERBİL

Dilde söylenişı çok kolay olan içinde adaleti, sevgiyi, merhameti barındıran en temel duygudur vicdan. Hakikatte insanoglu için en büyük mahkemedir. Yaradan'ın bize hediyesi olup dünyayı yaşanır kılan en içsel kanundur.

Başını yastığa rahat koyabildiğinde kalbindeki ince huzur ile vicdan merdiveninden çıkıyorsun aslında. Bir kedinin başını okşarken, ihtiyacı olana gülümserken, çocuğunu büyütürken sen farkına varmadan duyguların vicdanla tartılıyor.

Güzel ahlaka ta olan vicdan, son zamanlarda vicdansızlıkta hüküm sürüyor, görmezden geliniyor. İnsanın terazisi bozulunca geriye acımasızlıklar ve adaletsizce yaşanan hayatlar kalıyor. Savaşlar, katliamlar yüzyıllardır süregelen zulüm, vicdanı kapalı kutulara kaldıranların elinden çıkıyor.

TALİP HAZRATOĞLU

Vicdan deyince aklıma Kahire sirkinde yaşanan şöyle trajik bir olay geldi. Öfkeli aslan, hocası Muhammed Hulusi'nin arkasından gelerek onu ağır bir şekilde yaralar. Aslan terbiyecisi iyileşemez ve ölür. Bundan sonra aslan yemek yemeyi bırakır. Kafesin bir köşesinde hareketsiz yatar. Yiyeceklere ve insanlara karşı ilgisi yoktur. Daha sonra onu neşelendirmek için bir dişı aslanın olduğu başka bir hayvanat bahçesine götürürler. Ancak aslan bundan da hoşlanmaz. En sonunda bir öfke nöbeti ânında günahkâr pençesini ağzına alır ve hayatına son verir. Bu olayda iletişim ve dostluk aslanın vahşı kalbini yumuşatmış, onda bir merhamet duygusu uyandırmıştır. Derin ızdırabının nedeni budur.

Gerçekten yaşanmış bu olay hayvanların da ızdırıp çekebildiğini gösteriyor bize. İntiharı bir tarafa koyup hayvanın acısını düşünürsek asalet, görgü ve vicdanın böylesi örneklerini insanlarda bile bulmakta zorlanırız. Bu bile başlı başına vicdanın doğasına ilişkin materyalist tanımlamaların ve varsayımların tamamen başarısız olduğunu gösterir.

vicdan

ÖZBEKİSTAN

ARNAVUTLUK

ZAMİRA FANGAJ

Vicdan imanın ölçüsüdür.
Dürüst olmaya çalışıyorum,
Doğru yolu bulmaya,
Meğer bu dünyaya iyilik veda ediyor,
Dünya beni ihanete ikna ediyor,
Ama biliyorum ki vicdanım boğulmaya izin vermiyor.

Benim düşüncelerim olmazsa silahsız bir şövalyeyim,
Doğru yolda isem dünya beni dışlıyor,
Kötü yolda isem beni öne çıkarıyor,
Dünya beni düşürmeye çalışıyor,
Ama her şeye rağmen dimdik ayaktayım.

Sadece ben değilim, hepimiz öyleyiz, vicdanımız var.
Vicdan Allah'ın bir lütfudur,
İmanın ölçüsüdür.

MYANMAR

THUZAR WIN

Vicdan, bir kişinin yaşamının temel parçasıdır. Bu nedenle iç perspektife ve ona bağlı olarak da dış perspektife sahiptir.

İçsel olarak, etik ilkelere dayalı bir yol veya hareket tarzı seçmek mümkündür. Bu seçim, her eylemin sonuçlarının ve sorumluluklarının olduğu bilgisine yaslanır. Alışkanlıkların ve yaşam tarzlarının değerlendirilmesine olanak tanır.

Ahlaki vicdan insanlar için önemlidir. Hayatta bir değer vardır. İyi bilmenizi sağlar. En azından hak etmediği şeylerden kaçınmak için. Bireyin vicdanı, başkaları tarafından bu ahlaki standartlara göre yargılanır. Ahlaki vicdan kavramı, tamamen birleşmiş faktörlerden oluşur. Birincisi, bireyin değerlerini ve ilkelerini ifade eder. İkincisi, vicdana, temel insani ahlaki gerçekleri bilme yeteneği olarak atıfta bulunur. Bu yeteneğe aklın sesi denir. Ahlaki bilgi ve Tanrı'nın sesi gibi çeşitli şekillerde çağırılır. Üçüncü faktör ise kendini değerlendirme yeteneği ile ilgilidir. Yani farkındalıktır. Kişinin eylemlerini ve arzularını inceler. Suçluluk veya pişmanlık duygularıyla ilişkilidir.

MUSİBETLER VE KADER

MUSTAFA ÜNVERDİ

Varlık âleminde her şey O'nun ilmi ve iradesi ileler. Bu nedenle tesadüf yerine tevafuk, belirsizlik yerine takdir, şans yerine baht olduğuna inanır mümin. ”

Amentü esaslarından birisi de “kadere iman”dır. Nedir kadere iman, niçin kadere inanırız? Kader ölçü, plan, güç ve yasa gibi anlamlara gelir. Kadere iman iki şeyi kabul etmektir: Birincisi evrende her şeyin bir ölçü ve yasaya göre bir plan dâhilinde yaratıldığını kabul etmek; ikincisi başa gelecek musibetlerle, ecel ve rızkın ilahi ilim ve kudret dâhilinde olduğuna inanmak.

Kadere imanda şu hususlar ihmal edilmemelidir: İlki, âlemde hiçbir şey Allah'tan bağımsız değildir. Diğeri ise akıl ve irade sahibi varlık olarak yaptıklarının sorumluluğu insanın kendisine aittir.

Esasen kadere inanan biri, âdeta bir orkestranın enstrümanları gibi ahenk içinde işleyen şu kâinata tesadüfe ve şansa yer vermez. Varlık âleminde her şey O'nun ilmi ve iradesi ileler. Evrende belirsizlik yoktur. Bu nedenle tesadüf yerine tevafuk, belirsizlik yerine takdir, şans yerine baht olduğuna inanır mümin. Tevafuk Allah'ın ezelde yazdığı ile gerçekleşenin uyumudur. Takdir, Allah'ın belirlediği şey, karar ve hükümdür. Baht ise Allah'ın yazdığı kısmet, nasip ve ik-

baldır. Velhasıl kadere inanmak hem Allah-âlem ilişkisini kabul etmek hem de insanla Allah arasındaki bağı tesis etmektir.

Kaderin insanla ilişkisi nedir?

İnsan bir kaderle doğar. Bu kader, insanın verili yapısıdır. Tarihin hangi noktasında ve nerede doğacağı, anne babası, rengi, cinsiyeti, genetik yapısı, yetenekleri insanın kaderidir. Bunları Allah belirlemiştir. Bu hususlarda insanın iradesi ve kudreti olmadığı için sorumluluğu da yoktur.

Diğer taraftan insanın irade sahibi olması da onun kaderidir. Öyle ya insan bir taş parçası gibi akılsız, duygusuz ve iradesiz olabilirdi. Ama Allah insanın akıl, irade ve kudret sahibi olmasını dilemiştir. İnsan kendisine lütfedilen bu donanım- la yeryüzünün kurucu öznesidir ve insan böylelikle ağır bir yükün altına girmiştir. Ancak Allah insanı başıboş bırakmamış, ona hem akıl ve irade bahşetmiş hem de onun için peygamberler göndermiştir. Bu O'nun rahmetinin eseridir. İnsan, kader-i ilahi ile sahip olduğu imkân-

ları iradesi ve kudreti ölçüsünde en iyi şekilde kullanmak ve yeryüzünü imar etmekle sorumludur.

Kadere bağlı olarak “Hayrın ve şerrin Allah'tan olduğuna inanmak” ne demektir?

Hayır olsun, şer olsun, her şey ilahi ilim, irade ve yaratmayladır. Ancak geçmişte bazı insanlar iyiliği hayır tanrısına, kötülüğü ise şer tanrısına ait zannetmişlerdi. Başlarına gelen kötülüklerin sebebini anlamlandıramamış ve bunların tamamen iyi sıfatlara sahip olan bir tanrıyla ilişkisini de kuramamışlardı. Bu nedenle iki tanrı inancına sapmışlardı. İslam “hayır ve şer tanrısı” şeklindeki bu sapmayı düzelterek yegâne ilahın Allah olduğunu tekrar hatırlatmıştır. Kader bir yönüyle kudret, diğer yönüyle hükümdür. Mutlak kudret sahibi olan Allah, hayrı ve şerri yaratandır. Diğer taraftan neyin hayır neyin şer olduğuna karar veren bu konuda hüküm sahibi olan da O'dur. Allah ezelde her şeyin hayır şer, iyi kötü, zararlı yararlı, helal haram oluşunu tayin ve takdir etmiştir. O'nun tayini kader, yaratması ise kazadır.

Öte yandan Allah'ın yarattığı hiçbir şey bizatihi şer değildir. Evrende her şeyin bir hikmeti vardır. Veleve ki bize acı versin. Ancak hırsızlık, adam öldürme gibi insanın müdahil olduğu kötülükler birer şerdir. Bunlar yaratma bakımından Allah'a ait olmakla birlikte sebep, niyet, cüzi irade ve kudret yönünden insana ait olduğu için sorumluluğu insana aittir.

Hayır ve şer, yaratma bakımından Allah'a aittir. Ancak şu var ki hayırda ilahi rıza vardır, şerde yoktur. Şer ancak arzularına yenik düşen insanın heva ve hevesinin neticesidir. Bu nedenle *"Sana ne kötülük gelirse kendindendir."* (Nisâ, 4/78) buyrulur Kur'an'da. İnsana kötülüğü yaptıran Allah değildir. Bilakis insan şerri ister, Allah da kişiye bunu yapabilme gücünü vermiştir. Kişinin iradesini, niyet ve tercihini yok saymaz. Aksi hâlde imtihan olmaz. Ancak Allah kötülüklerden asla razı olmaz. Bu bakımdan hayır hem yaratma hem de rıza ve emir bakımından Allah'a aittir. Şer ise sadece yaratma bakımından Allah'a aittir.

İnsanın başına gelen musibetler birer şer değil midir?

Şer kötülüktür. Allah insanın kötülüğünü istemez. Onun canını yakan bir şey dilemişse mutlaka insan için hayırlı bir sonucu vardır. Bazen bu sonucu görmek için biraz beklemek gerekebilir. Tıpkı tohumu toprağa düşükten beş yıl sonra kendisini gösteren bambu ağacı gibi. İnsan, başına bir musibet geldiğinde önce bunda kendi payını sorgulamalıdır. Kaderi veya başka insanları suçla-

mak bazen zayıf kişiliğin göstergesi ve gerçeklerden kaçmanın bir yoludur. Bazen de kaderi doğru anlamamanın neticesidir.

İnsan bu hayatta deprem, sel, heyelan gibi olaylara maruz kalabilir. Şüphesiz bunlar "âdetullah" denilen ilahi yasaların sonucudur. Allah böyle hadiselerle karşılaşanlara merhametiyle muamele eder. İnsana düşen, tabiat kanunu olarak adlandırılan ilahi yasa dikkate almaktır. Bu yasa gereği geçmişte olduğu gibi gelecekte de afetler olmaya devam edecektir. Şüphesiz bunda hikmetler vardır. Ancak depremi bir felakete çeviren insanın ihmali ve tedbirsizliğidir. Allah zorluklarla dolu bir dünya yaratmış olmakla birlikte, insana bu musibetlerle baş edebilmesi için akıl, irade ve kudret gibi türlü imkânlar bahşetmiştir. Bunları kullanmak insanın görevi ve yükümlülüğüdür. Bu noktada Mehmet Akif'in sözlerini hatırlayalım: Allah'a dayan, sa'ye sarıl, hikmete râm ol... / Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol.

Tedbir musibeti engelleyebilir mi?

İnsanın tedbir ve duadan başka imkânı var mıdır? Allah her şeyi bir sebebe bağlı kılmışsa sebepleri yerine getirmek insana, takdir Allah'a aittir. Allah tedaviyi şifanın sebebi kılmışsa insana düşen tedavi olmaktır. Elbette işlerin neticesi Allah'a aittir.

Tedbir, tevekkül ve takdir... Önce tedbir al, sonra tevekkül et ve takdire razı ol. O ne dilerse hayır ondadır de ve kalbini rahat tut. İnsan musi-

betlere karşı tedbir almakla yükümlüdür. Elbette hiçbir tedbir depremi engelleyemez. Ancak depremin yol açacağı zararlara mani olabilir. Tedbirin musibeti kesinkes engelleyebileceğini söylemek mümkün değildir. Ama tedbirsizliğin sıradan olayları bile felakete dönüştüreceği kesindir.

İslam'da kader inancı asla boş tevekkül değildir. Tembellik veya atalet de değildir. İnsanı önceden belirlenmiş bir kaderin figüranı gören kadercilik büyük bir yanılgıdır. Bilakis İslam insana büyük bir anlam ve sorumluluk yüklemiş, insanı Yüce Allah'ın yeryüzünü imar ve inşa edecek halifesi olarak tanımlamıştır.

Kadere imanın insana yararı nedir?

Nurettin Topçu'nun ifadesiyle "kader ruhun huzur bulması"dır. Kadere inanmak, kâinatta Allah'ın emrini ve hâkimiyetini tanımak, şu âlemde yerimizi, sınırlarımızı ve acziyetimizi bilmektir. Ne her şey gücü yeten ne de tamamen âciz bir varlık, ikisinin arasında bir yerde olduğumuzu idrak etmektir. İnsan, yeryüzünün halifesi ama Rabbinin bir kulu... Sınırlarını bildiği için yapamadıklarından mutsuz değil. Onca gayretten sonra arzuladığı hedefe ulaşamadığında "olanda hayır vardır" diyerek Rabbinin takdirine rıza gösteren... Öyle ya insan ne yaparsa yapsın "Gökte bir kader vardır..." İşte böyle, ödevini yerine getirdikten sonra gönül rahatlığıyla ilahi takdire rıza göster ki omuzlarındaki yük hafiflesin...

İKİ ÇOCUK

ELİF EZGİ BEKTAŞ

**Atlar yarıştırdım içimdeki çayırarda,
gözlerimin mavisinde gemiler
yüzdürdüm ve balonlar uçurdum
bulutların arasında. ”**

Siz olsanız karanlığı nasıl boyardınız? Ben önceleri, fosforlu renkler aradım. Düşlerimde siyahı yutabilecek canavarlar vardı, onları kovaladım. Sanki birini yakalayıp onun gözlerindeki karanlık tuvale atsam, her şey kendini bulacaktı. Ben önceleri büyümemiştim, o sebeple körlüğü renklerle yenilebilecek bir hastalık sandım. Aynı annenin karında yan yana dururken kardeşime bulaşıp bana bulaşmayan bir virüstü o. Değilmiş, neyse ki şimdide öğrendim.

Anladığımız üzere yazı yazmayı da öğrendim. Şapkamdaki kelimelerden büyüğü yalanlar çıkarmayı ve o yalanlarla karanlıkları boyamayı öğrendim. Onun göremediklerini bedava kurmacalarla süslemeyi... Asla kandırmayı değil, bir insanı mutlu etmeyi öğrendim. Ve birçok şeyi daha aklım boyumu geçince idrak ettim. Yalnız çocuk olmayı beceremedim. Oyunlar kurmayı, balonlar uçurmayı, dört tekerlekle hayaller sürmeyi... Hiç öğrenemedim. Rubik küplerin nasıl çözüldüğünü, oyuncak bebeklerin saçlarının nasıl örüldüğünü hiç bilemedim. Hani o üfleyince

baloncuklar çıkaran halkalar var ya işte onlara hiç üflemedim. Seksek oynarken düşmedim hiç, ayağım iplere dolanmadı. Şu küçük ellerime, keşeli saçlarıma ve kirli yüzüme uzaktı çocukluk; annem kadar uzaktaydı.

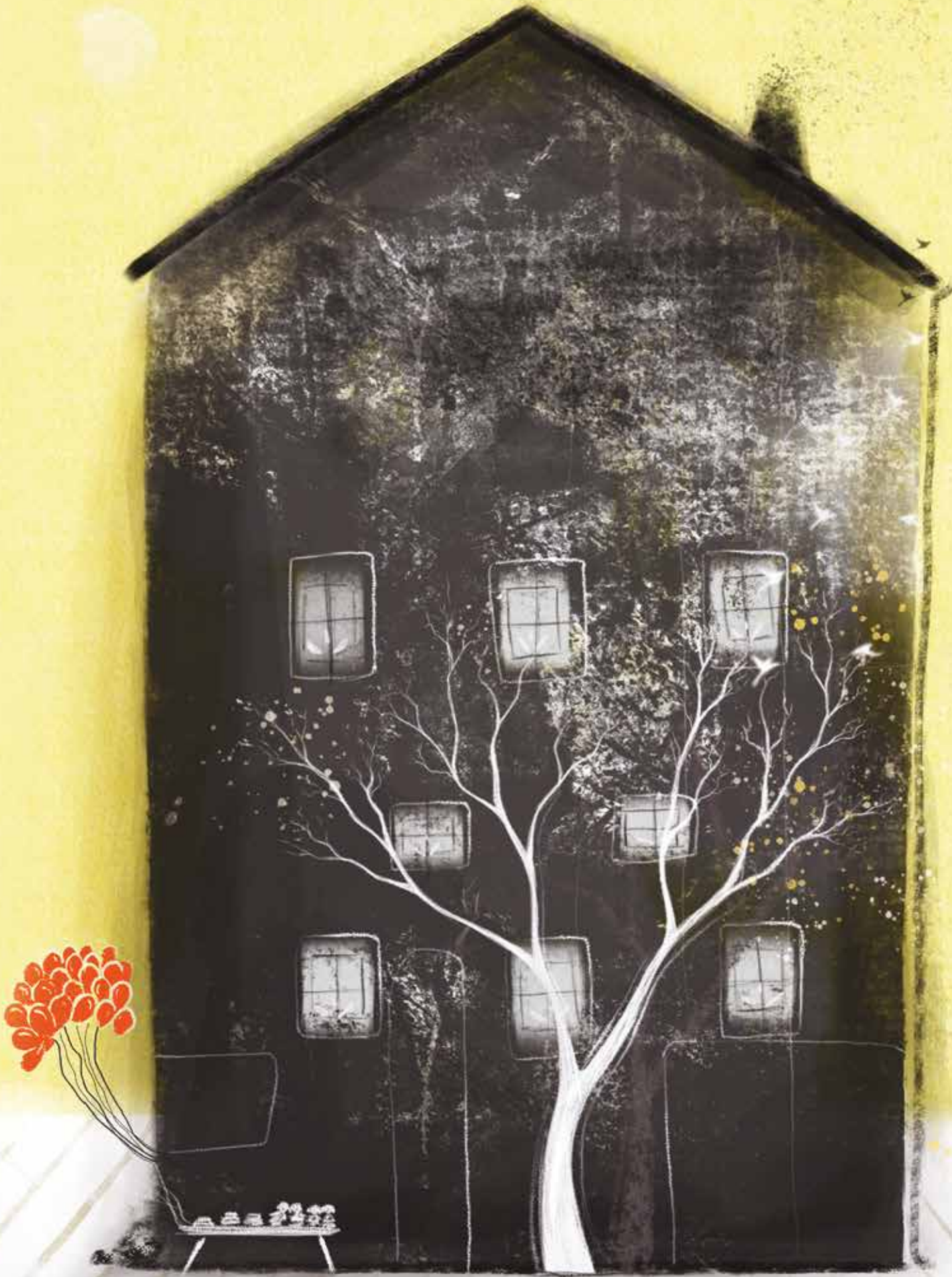
Ama hiçliğin içinden çıkarıp cümlelerimi, artılarla doldurmam gerekirse; büyüdüm, ticareti öğrendim. Sabah oturduğum tezgâhta akşama kadar sabırla beklemeye alıştım. Önümdeki satılık oyuncakların ne kadar para ettiğini ezberledim. Hangi müşterinin ne kadar zengin olduğunu ve hangi çocuğun doyum-suz olabileceğini biliyorum artık.

Her gün oturdum o tezgâha ve babamın beni alıp kardeşimin yanına atacağı ânı düşleyerek saatleri geçirdim. Hava kararana kadar hikâyeler uydurdu çocukluğa özenen tarafım. Atlar yarıştırdım içimdeki çayırarda, gözlerimin mavisinde gemiler yüzdürdüm ve balonlar uçurdum bulutların arasında. Koştum, zıpladım insanlar görmedi. Şarkılar söyledim, kimse duymadı. Kuş oldum, anneme uçtum, dizlerinde çocuktum. Bir müşteri elindeki oyuncakları göstererek

“Ne kadar?” diye sordu, gerçek hayata kondum. Güneş çekilinceye kadar tacirdim.

Akşam olur, babam beni eve götürür, iki yumurta kırdırır, çayı demletir sonra da odana git derdi. Ben kardeşim Fatma’nın yanına varana kadar anneydim. Sonrasında ise hikâyeler uyduran biri... İşte onu ben seçmiştim. “Bir gün, öğretmen Mehmet Bey bağırınca kulakları uzadı dedim. Geçenlerde, terzi Seda elbisesini kendi koluna dikti dedim. Kel Ahmet saçlarını berberde düşürmüş, fırıncı Mustafa’nın pembe ekmekleri olay olmuş, avukat Selim yanlışlıkla kendini hapse tıktırılmış, -mış, -mış, -muş...” Abarttıkça abarttım. Ben saçmaladıkça Fatma daha çok gülüyordu, mutluluğu sığmıyordu küçük evimize. Ben de o dört duvar arasından taşalım istedim.

Nihayetinde bir gün “Beni de tezgâha götür, o insanları tanımak istiyorum.” dedi. Sonunda bunun olacağı belliydi. Düşüncesizliğimin bedelini ödeyecektim. Onu karşıma alıp “Olmaz, o insanlar yok. Sen gelemezsin, senin evde oturman gerek, çalışmak zorun-

da olan benim. Sen hayata gözlerini verensin, ben ise çocukluğunu. Sen burada kalacaksın.” diyemedim. Fakat babamdan izin aldım onun için. Sonra temiz elbiseler giydirip saçlarını topladım ikizimin. Ve koluna girip peşim sıra s r kledim, sokaklar geçtik.

Köşedeki şatoyu, aslanlı panayırı, eski tiyatroyu arkamızda bıraktık. O, hep bahsettiğim koca binaların yanından geçtiği için çok mutluydu. Ben ise onun gibi gözlerimi karartıp etrafımdaki harabelerden kurtulmak istedim. Ama ne ezbere bildiğim döküntüler kafamda yok oldu ne de yürüdüğümüz kaldırımlar değişt . Gelip bir metre tezg hın önüne düştüm yine. Babam  uvaldaki oyuncakları önümüze döküp kardeşine mukayyet ol, dedi ve gitti.

Ben bir uzaklaşan babama baktım, bir oyuncaklara... Sonra Fatma’nın yüzündeki g l c klere... Yanımızdan geçen kalabalığa, gökyüzüne, otlara... Baktım, dünya çok büyüktü. O  n ağlamak benim için çocuklara özgü olmaktan çıktı, tanıştık. Hı kırıklar boğazıma takıldı, boğdu sesimi. D ş nemedim, ilk defa kelimeleirim çıkmadı şapkamdan. Fatma’ya döndüm en son.  aresizliğimi fark etsin istedim, benim anlattıklarım-dan daha fazlasını görebilsin istedim, küçük g vdem yıkılırken tezg hın önünde, beni tutsun istedim. Ama o, yalnızca kollarını a mış tutsaklığım olan özgürlüğüne gülümsüyordu. Benimse kalbimin hücresini parmaklıklar sıkıyordu. Bildiğim her şeyden vazgeçip kaçmak istedim.

Fatma’yı çekiştirerek oturttum taşın üstüne. Beni iyi dinle dedim. “Solunda yumuşak balonlar var, kafan kadarlar. Soran olursa fiyatı 3 lira de. Sakın k ğıt para alma üç tane 1 lira al. Bebekler sol çaprazında  nde, on tane 1 lira. İki parmağın genişliğinde yuvarlak kalem gibi bir şey var, bir kol mesafesinde duruyor. Baloncuk suyu diyorlar ona, fiyatı dört tane 1 lira. Araba almak isteyen olursa eline al, bak önce; küçüğü için beş tane, büyüğü için yedi tane 1 lira al. Geri kalanını sormazlar zaten de isterlerse satılık değil de. Ben geç kalırsam, babam gelene kadar bekle. Kimseyle konuşma.” “Sen nereye gidiyorsun ki?” “Ben... Ben  ğretmen Mehmet Bey’i çağıracağım. Terzi Seda’nın d kk nına da bakarım. Belki avukat Selim hapishaneden çıkmıştır. Hem dönerken sana pembe ekmek de alırım. Dediklerimi unutma tamam mı?” “Tttamam.”

Sırtımı döner dönmez koşmaya başladım. Nereye gideceğimi bilmiyordum, sonrasını hiç düşünmemiştim. Aslında gitmeyi de düşünmemiştim. Ama ben de dağlara, denizlere kavuşmak istiyordum. Hapsolup kaldığım o kareden çıkmak; artık oyuncakların başında bekleyen değil, yüzü gülen taraf olmak istiyordum. Bedenimin hakkını vermek,  ocuk olmak istiyordum. Bu yüzden sadece koştum. Hızlıca benliğimden uzaklaşmak zorundaydım. Kırdığım zincirler peşimden geliyordu, korkuyordum. Anılarım, evim, tezg hım, annem... Her biri başka uzvuma saldırıyordu. Kaçak ruhum yakalanmak üzereydi. Fatma... Onu terk etmiştim.

“Zehraaaaaaaa!” diye bir çığlık duydum i imde. Hani kalbimin dili olsa ancak böyle bağırabilirdi bana. Bir  ığlık daha; “Zehraa gitmee!” Evet aklım başımda olsa da konuşsa bunu söylerdi. Ama bunlar benden gelmiyordu. “Zehra ben sensiz yapamam.” Ki bu çığlık da değildi. Bu Fatma’nın sesiydi. Arkamı d nd ğ imde aramızda on metre vardı. G z göze geldik, beni gördü buna yemin edebilirim. Tüm özgürlüklere, hayallere sırt çevirdim o  nda. Sadece gidip boynuna sarılmak istedim. Ve yanaklarını doya doya öpmek... Dahası yok. ř   n dönmekte olan dünyadan daha ivmeliydi benim vazge işim. Hiç ait olmadığım o yoldan çıktım, zamanı geri sardı bacaklarım, ona koştum. Ve Fatma’nın kollarının arasına girip hı kırıklarımı göğsüne g md ğ imde;  ocuktum.

BENİM RAMAZANLARIM

HASAN DİPİ

Dört ya da beş yaşımdaydım. Yaz ayıydı, akşam rahmetli babam ve ağabeyim tarladan dönmüşlerdi. Evde bir hazırlık, bir koşturmaca var, gece sahura kalkıp oruç tutacaklarımış. Küçüktüm, sahurun ne olduğunu bilmiyordum. Tutturdum ben de kalkacağım diye. Onlar hep birlikte bir şeyi tutacaklar ya, oruç tutmayı bir şeyi yakalamak sanıyorum. Madem onlar yakalıyor ben de yakalamalıyım.

Sahur için beni de kaldırdılar, heyecanla uyandım. Kimsede bir koşturmaca hâli yoktu. Kaçan ve yakalanan bir şey de yoktu. Bütün ailenin oturmuş olduğu yer sofrasına beni de oturtular. Sonra babaannem o tatlı, yumuşak sesiyle orucun ne olduğunu bana anlatmaya başladı.

İlk oruçlarımı altı yaşında, erik ağaçlarının meyveye durduğu bahar mevsimine denk gelen ramazanda tuttum. İlk oruç tecrübemde çok susadığımı ve acıktığımı hatırlıyorum. Babaannemin telkinleriyle iftar saatine kadar ancak dayanabilmiştim. Önceki akşam babam ve ağabeyimle birlikte ilk teravih namazı için merak ve biraz da heyecanla camide hazır bulunmuştuk. Neredeyse bütün

mahalle, kadın erkek, çoluk çocuk oradaydı. İlk namazımı, babamın yaptıklarını tekrar ederek kıldım. İlk birkaç günden sonra babam onlarla birlikte namaz kılmama izin vermişti. Bütün arkadaşlarım camideydi. Arkada saf tutan biz çocuklar için namaz, oyun gibiydi. Olmadık şeylere gülüp birbirimizi güldürüyorduk. Selam verilince kaşlarını çatarak bize bakan amcalardan çekinip utanıyor fakat yine de namazda gülmekten kendimizi alamıyorduk. Neyse ki o amcalar bize kaşlarını çatıp bakmanın ötesinde bir şey söylemedi de cami ve namaz hevesimiz baki kaldı.

Herkesin diline doladığı gibi benim çocukluğumun ramazanları da başka güzeldi. Büyüklerimiz de aynı şeyleri kendi çocukluklarını anarak söylerdi. Sonraki yıllarda bir ramazan sabahı, radyoda Tarık Buğra'yla yapılan söyleşiyi hatırlıyorum. Konu yine eski

ramazanlardı. Tarık Buğra sunucunun bir sorusuna, “Eski ramazanları güzel kılan şey, toplumca paylaşılmasıydı.” diye cevap vermişti. Bu sözler, o günlerde çok değerliydi ve bu cümleyle beraber babam ve abim başta olmak üzere herkesin yüzü aydınlanmıştı. Tarık Buğra'nın geçmişe özlemini dillendirirken kullandığı “paylaşmak” ifadesi, maalesef bugün mazideki tatlı bir anı gibi algılanıyor. Ama umudumuz her ramazan yeniden filizleniyor.

Ramazan her yıl sadece bizim eve değil bütün kasabaya geliyordu. Camiler dolup taşıyor, Kur'an sesinin eksik olmadığı evlerdeki iftar sofraları, konu komşu, akraba ve hatta yolu bizim kasabaya düşmüş herkesle paylaşılıyordu. Ramazanın rahmeti ve bereketi âdeta bütün kasabaya yağıyor, yetimin, öksüzün, garibanın, fukaranın yüzü gülüyordu.

AFGANİSTAN AĞILTISI

ALİ İŞİK

Kabil'e inerken Zarifoğlu'nun Afganistan ağıltısı adlı şiirini okuyorum. Daha önceki gelişimde Kabil'i görememenin burukluğunu yaşamıştım. Güvenlik gerekçesiyle neredeyse başımızı sokağa uzatmamıştık. Kabil'e dokunamamış, uğultudan sesini dinleyememiştik. "Afganistan sadece acının anlatıldığı yer olmamalı." uyarısı kulağımda. Bu kez bir şiirin içinden bakarak yaklaşıyoruz Kabil'e:

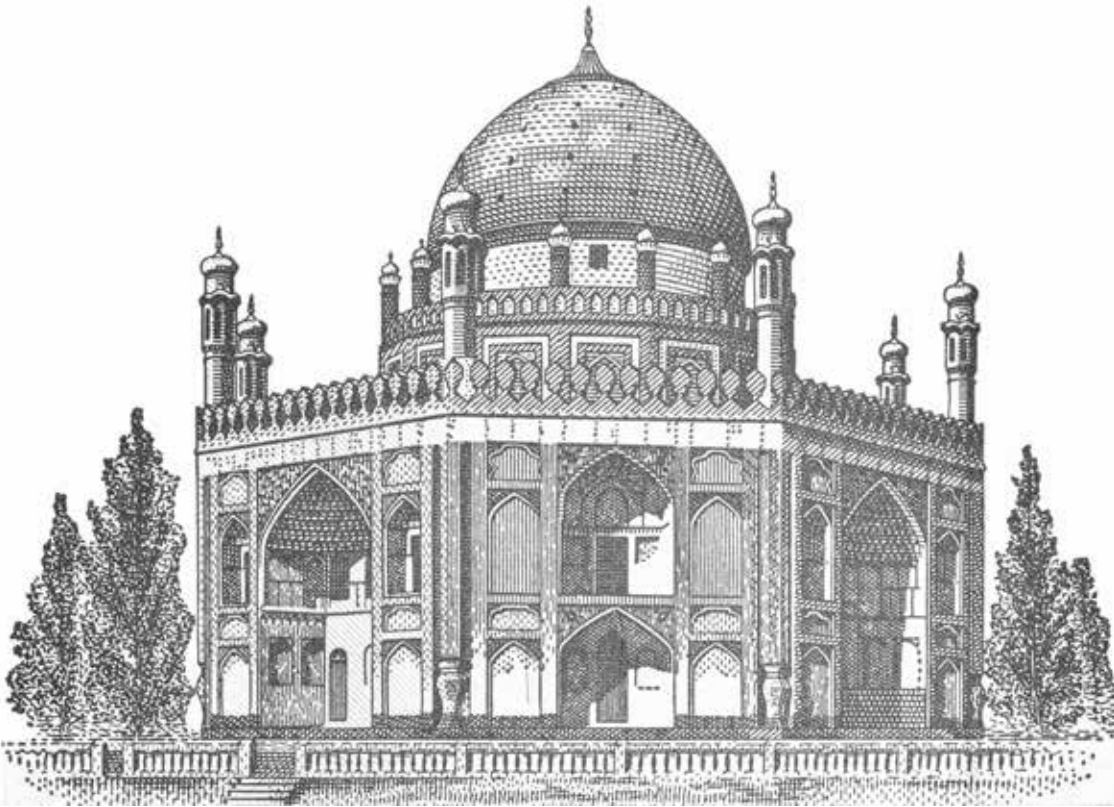
Kalem yazsın yazsın
Küheylan bir aşık ol
Öyle yalvar ki ellerim zahmet balya-
lasın
Kaslar şehit dalgaları ve haykıran
kan
Başlasın vuslat gününü toprağa
Başlasın hatırlatmaya denize kum-
salını

Denize kumsalını hatırlatacak duy-
guları düşünerek havaalanından şeh-
re doğru ilerlerken şehrin kaderinin
dışında kalamıyoruz elbette. Türk
elçiliğinin yakınlarında, bir çocuğun
bomba yüklü el arabasını sokağa
sürerek gerçekleştirdiği patlamanın
konuşulduğu bir günde giriyoruz
Kabil'e. Zihnimizdeki Kabil gö-
rüntüsünün üzerine karabasan gibi
çöken bu haber akşama varmadan
tazeliğini yitiriyor. Yeni haberler
geliyor. Her şey kendine alıştırarak
ve hızla yuvarlanıp geçiyor. "Takılıp
kalırsan göremezsin." diye fısıldı-
yor biri. Şehrin sesini günlük dilin
uzağından dinlemek gerekiyor.
"Kimi dinleyelim?" diyorum Fatih'e.
"Sokağa çıkalım." diyor. "Yoksa du-
varların ardından bakanlara benze-
riz. Duymadan, görmeden döneriz

yine." Sonra, "Bir şehre nereden
bakmalıyız?" diye soruyoruz birbiri-
mize. "Neresinden başlayabiliriz bu
şehri sevmeye?" "Hadi." diyor Fatih,
"Çıkıp arayalım."

Kabil Müzesi, Dalaman Kasrı, Sul-
tan Müzesi ve Nadir Şah'ın kabrinin
mutlaka ziyaret edilmesi gerektiğini
söylüyor, bizi gezgin olarak gören biri.
Nasip. Kabil'de seyyahlar plan yap-
mamalı sanki. Olduğu kadarına razı
olmalı. Sokaktaki seyyar satıcıdan ye-
şil erik alıyoruz. Kütür kütür. Karpuz
kesiyor kaldırımdaki satıcı. Israrla
bizi de çağırıyor. Toplanıyoruz.

Üzerinde yürüdüğümüz bu şehir
için diyor Fatih, her gün yeni bir
zar atılıyor. Her gün yeni bir den-
lemin, dengenin gölgesinde yaşıyor
buradaki insanlar. Burası bizim
dışardan görebileceğimiz bir yer
değil sanki. Kabil'in caddelerinde
yürürken çevredeki sarp yamaçlara
kurulmuş evlerin, gözleri gece ışıklar
yanınca açılacakmış gibi baktıkları-
nı hissediyoruz. Aşırı renkli tabe-
laların şehrin karmaşasına yaptığı
katkıyı gözlerimiz yorulunca fark
ediyoruz. Ekserisi mavi burkalı
kadınların bastıkça toprağa yapı-
şan ve bastıkça toprağı yurt edinen
adımları, sokakları boydan boya
dolduran seyyar satıcıların hareket-
liliği, kaldırıma dizilmiş kitapçıların
rahat hareketleri, üzerine toprak
atılmış şehrin ahengini göstermeye
çabalıyor.

Mevlana Hazretleri, Molla Cami, Fahrettin Razi, Abdullah Ensari, Hüseyin Baykara, Ali Şir Nevai gibi birçok ismi sıralıyor Fatih. O anlatmaya devam ederken üniversiteye yaklaşıyoruz. Kabil Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü ziyaret ediyoruz. Bölüm hocaları Türkçenin Afganistan genelinde önemli dillerden biri olduğunu, Türkmenlerin ve Özbeklerin yoğun olduğu bölgelerde konuşulmaya devam ettiğini, diğer toplulukların da Türkçeye yakınlığını anlatıyorlar. Şehri halıcılarla yaptığımız çetin pazarlıklar sonucu el işi dokuma halıları alabilmenin sevinciyle dolaşmaya devam ediyoruz. Kabil’de konu reel politik meselelere gelince her şey tatsızlaşıyor. Bir şehirde ıskalamaman gereken yerlerden biri de mezarlıklardır, demişti yaşlı bir bilge. Reel politik teranesi seni sıkıştır-maya başlarsa şehrin mezarlıklarına bak. Kimler gelmiş kimler geçmiş buralardan. Her çağda ayrı planlar. Her nesilde ayrı hınç ve intikamlar. Kabil’de yürürken geleceğinin daha sakın ve refah içinde geçmesini dilemekten başka elinizden bir şey gelmiyor. Başka devletlerin kollarının arasında nefes darlığı çeken bu şehrin güzelliklerini görebilmek için oldukça yoğun bir çaba gerekiyor.

bu kahveniz
yıldızlarınız şapkanız
buyrun unutmuş olmalısınız dehanız
şerefınız
buyrun cep feneriniz
Buyrun boynumuzdaki halkayı
tutunun
Ve semirin

Kabil Havaalanı’nda Mezar-ı Şerif’e uçmak için beklerken büyük bir gürültü kopuyor. Bizimle Mezar-ı Şerif’e yolculuk yapacak olan bir haber ajansının muhabiri oldukça soğukkanlı bir şekilde etraftan bilgi toplayarak sakın sakın biraz önce gerçekleşen patlamayla ilgili “sıcak haber” yapıyor. Yüzlerdeki tedirginlik kısa süre sonra normale dönüyor. Uçağın merdivenlerini tırmanmaya başlıyoruz.

Mezar-ı Şerif, Kabil’e göre daha sakın karşılıyor bizi. Şehir adını, Hz. Ali’nin kabrinin burada bulunduğu inancından almış. Hz. Ali’nin metfun olduğu söylenen yerde mavi çinili bir cami ve bir türbe yer alıyor. Türbenin, kapalı olduğu bir zamana denk gelsek de etrafında dolaşmak bile yetiyor. Camide ve türbede kullanılan çinilerin rengi zihnimizdeki hengâmeyi söndürüyor. Yüzlerce mavi ve maviye yakın tonlardan oluşan çinilerle inşa edilen türbe muhteşem bir seyir zevki veriyor. Türbeyi çevreleyen duvar diplerindeki gölgelere çekilmiş ikili üçlü gruplar zamanı sakınleştiren bir muhabbete koyulmuşlar. Mezar-ı Şerif’in sokak aralarında gezmek de Kabil’e göre daha rahat. Şehir Kabil’e göre daha kabuksuz. Seyyar satıcıların kurduğu uzun pazarlar kalabalık olmasına rağmen sokaklar daha rahat gezilebiliyor.

Mezar-ı Şerif’e yirmi beş kilometre uzaklıktaki Belh şehrine, Mevlana Hazretleri’nin doğduğu eve gidiyoruz. Mevlana Hazretleri’nin ailesi 1212 veya 1213’te Moğol İstilas

nedeniyle Belh’ten ayrılmak zorunda kalmış. Güneşte kurutularak çığ tuğladan inşa edilen medresenin kubbesi çökmüş, yıllar içinde viran hâle gelmiş. Medrese Türkiye’nin desteğiyle restore ediliyor. Medresenin çevresinde top oynayan çocukların maçına dâhil oluyoruz. Garipsemiyorlar. Maç kaldığı yerden devam ediyor.

Analara şaşkın çocukların
Üç beş yaştakilerin
Yüzleri harp yarası
Harp yanığı
Ama öpülmekte okşanmakta
yanakları

Türkmen ve Özbeklerin yoğun olduğu Akça şehrine geçiyoruz. Akça’daki bir okulu ziyaretimizde öğretmenlerin ilgi odağı oluyoruz. Okulda kısa bir tiyatro oyununa rast ediyoruz. Müdür yardımcısı bizi ısrarla okul öğrencilerinin sergileyeceği tiyatroya davet ediyor. Oyun günlük yaşantıdan pasajlar sunuyor. Öğrencilere giydirilmiş asker kıyafetleri dışında oyunu oldukça beğeniyoruz. Öğretmenler bize okulun defalarca bombalandığını anlatıyorlar ısrarla. Afganistan’da patlayan bombaların arkada bıraktığı sis her yerde konuşulmaya devam etse de hayat durmuyor. Ahengini aramaya devam ediyor.

Mösyö sevinçli mister memnun ağa
yarı tok köylü sarı yaprak
Millet üzgün
Hani dengeler kuracaktık
batının kızıl ulusları bindokuzyüz
seksen kölelik yapmak istemiyorum.

DAĞILDIK EY HALKIM ODAKLAN BİRAZ

ahmet melih karauğuz

Bir nesneye, gökyüzüne, ağaca, karşımızdaki insanın yüzüne, ortamda konuşulan konulara ne kadar ilgili dursak da aslında hiçbirine odaklı değiliz. Zihnimizin içinden saniyede geçen onlarca düşünce bir yana, artık dikkatimizi kendisine çeken, etrafımızdan bizi koparan birçok yeni nesil dijital teknolojik cihazla karşı karşıyayız.

Dijital teknolojiler hayatımızda daha fazla yer kaplamaya başladıkça, tüm dikkatimizi de üzerine çekmek için elinden geleni yapıyor. Çünkü akıllı cihazların içinde yüklü olan uygulamaların her birinin ekonomik kazancı, kullanıcıların dikkat süreleriyle doğru orantılı. Her geçen gün artan uygulamalarla birlikte artan rekabette, her şirket, kullanıcısının sistemde daha fazla kalması için elinden geleni yaparak diğer uygulamalara müşteri/ kullanıcı kaptırmamak için çaba gösteriyor. Bu kavga da doğal olarak biz kullanıcıların tüm dikkatini akıllı cihazlara yöneltmemizin yanında, gerçekten kopmamıza, etrafımızda olup bitene kayıtsız kalmamıza sebep oluyor.

Yıllar önce, internette dolaşırken bir sitede geçirdiğimiz süre 12 dakikaya denk gelirken, günümüzde bu sürenin 5 saniyenin altına düştüğü söyleniyor. Bir şeyleri anlamak, izlemek, öğrenmek için ilk beş saniyede dikkatimizi oraya vermemiz, ilginizi çekerse devam etmemiz son yıllarda edindiğimiz en büyük davranış pratiği. Dijital dünyada edindiğimiz bu yeni davranış kalıbı elbette gündelik hayatımıza da yansıyor ve sürekli dikkati dağınık, odaklanma problemi yaşayan insanlara dönüşüyor.

Bugün, her ne kadar bizlerden aynı anda birden çok işi yapabilme yeteneğine sahip varlıklar olarak bahsedilse de aslında her yere dağılan dikkatimiz, bir işi yaparken aynı anda başka şeylere de dikkatimizi paylaştırmamız, sanıldığı gibi faydadan çok zarara sebep oluyor. Ders çalışırken gözümüz akıllı telefonumuzun üzerinde yanan parlak kırmızı/mavi/yeşil ışıkta, bir şeyler izlerken aklımızın bir kısmı yan sekmede

akan twitlerde, birkaç sayfa okumak için başına geçtiğimiz kitapta cümleler akarken, zihnimiz Instagram'ın keşfet kısmına düşen yeni komik videolarda. Bu ikilem arasında hiçbir işimizi başından sonuna tamamlayamıyor, emek verdikten sonra erişilen tatmin duygusunu yaşayamıyoruz.

Bilişim teknolojisi alanında çalışan mühendislerin en büyük hayali, bilginin parmak ucumuza geleceği günlerin gerçek olmasıydı. Yaşadığımız bugünlerde bu hayal gerçek oldu ancak elde ettiğimiz kazanımlar, kayıplarımız karşısında çok da kazanım gibi durmuyor. Toplumlarda bir şeyleri kaçırma korkusundan muzdarip, sahte titreşim sendromuyla yaşamaya başlamış durumda ve hemen hepimiz dikkat dağınıklığı, kaygı bozukluğu ve stres ekseninde yaşıyoruz.

Bugün, hayatımızın merkezinde yer alan dijital teknoloji uygulamaları ve platformlar, kullanıcılarının dikkatini daha fazla çekebilmek için sürekli yeni güncellemeleri gündemine alıyor. 2009'dan itibaren

her geçen gün yenisi çıkan dijital platformlar; kısa süreli videolar, kısa metinler ve ilgi çekebilecek önerileriyle dikkatimiz üzerinde bir iktidar kurulmasını sağlıyor. Artık hayatımızda olmayan ama bir zamanların fenomen uygulaması Vine, 7 saniyelik videolarla kısa sürede eğlence vadeden bir yapı sunuyordu. Ardından TikTok, Instagram Reels gibi kısa video uygulamaları büyük kullanıcı sayısına ulaşarak dikkati kısa süreli ama sürekli elde ederek piyasa payını büyüttü. Görece uzun videoların paylaşıldığı YouTube ise reklam algoritması ile izleme alışkanlıklarımız üzerinden karşımıza seveceğimizi düşündüğü videoları çıkartarak bizi sistemde tutacak yapılar geliştirdi.

Bugün film izleme platformları da izleme pratiklerini, sevdiğimiz türleri göz önünde bulundurarak kişiselleştirilmiş akışlar oluşturup bizi platformlarda tutmaya çalışmaktadır. Özellikle Netflix, dizilerinin bölümleri biterken bir sonraki bölüme geçme ikonunu geliştirmesi sayesinde, kullanıcıların uzun süre

sistemde kalmasını sağlayarak ciddi ekonomik gelirler elde etti. Bu özellik sayesinde, bir sonraki bölümde ne olacak merakını giderme güdümüz devreye giriyor ve dizinin başından saatlerce kalkmadan izlemek zorunda hissediyoruz kendimizi. Ve çok kıt olan dikkatimiz, platform içerisinde kalarak büyük bir ekonominin yaratılmasını sağlıyor.

Dijital uygulamalar, dikkatimizin dağılmasını ve oradan uzaklaşmamızı engellemek için dilediğimiz zaman başka bir video/ses/metne geçmemizi sağlayarak, bir şekilde ilgimizi çekecek içerikleri bize sunarak, bizim o platformlarda uzun süre vakit geçirmemizi sağlamaya çalışıyor. Bu alışkanlık, her istediğimizi istediğimiz zaman değiştiremediğimiz gerçek hayatta işlerimizin sarp sarmasına ve ciddi manada sıkıldığımız günler geçirmemize sebebiyet veriyor. Bu sıkıcılıktan kurtulmak için tekrar bu platformlara gidiyoruz ve böylece kısır döngü içerisinde zamanımızı, dikkat ekonomisi içinde büyüyen şirketlere harcıyoruz.

Bugün hemen hepimizin en büyük şikâyeti odaklanamamak, uzun saatler boyunca bir iş üzerinde çalışmamak, çabuk canımızın sıkılması, her şeyin dikkatimizi dağıtması, yapılabilecek daha eğlenceli işleri kaçırdığımız hissi olarak öne çıkıyor. Bunu çözmek için de akıllı telefonlarda yer alan odaklanma uygulamalarını kullanmaya başlıyoruz. Yarım saat elimize akıllı telefon almamak için bizi belli oyunlara ve ödüllere teşvik eden bu uygulamalar sayesinde dikkatimizi yaptığımız işe vermeye çalışıyoruz. Bir işe dikkatimizi tam olarak verebilmek birkaç on yıl öncesine kadar en doğal yetilerimizden biriyken artık bu yetimizi kullanabilmek için araçlara ihtiyaç duyuyor olmamız düşünülmeli gereken bir konu olarak önümüzde duruyor.

Her şeyin temel noktası olarak insan, dijital teknolojileri de belirliyor. İnsanların güdülleri, arzuları, kısıtlılıkları yeni nesil ekonomi modelleri tarafından kullanılıyor. İnsanın en kıt ve değerli kaynağı olan zaman, dikkat yeteneği, yeni nesil dijital teknolojilerin yeni istila sahası. Oysa dağlara bakmak, gökyüzünü seyretmek, çevrede olan biteni izlemek, insanlara dikkat kesilmek, masa başında bizi geliştirecek çalışmalara daha fazla odaklanmak gerekiyor. Odaklanmak için de dağılan dikkatimizi toplamak, en önemlisi dikkatin önemini yeniden kavrayıp bizim en büyük hazinemiz olan ve yaratılıştan beri bizimle bulunan bu temel yetimize yeniden dikkat kesilmek zorundayız. Yoksa hem mutsuz hem de dikkatsiz insanlar olarak hayatımızı harcayıp hikâyemizin hazin sonunu görmemiz işten bile değil.

400 DARBE; BİR ÖZGÜRLÜĞE KAÇIŞ HİKÂYESİ

ZEYNEP KARACA

Hayatımıza geri dönüp baktığımızda ilk uğradığımız durak çocukluğumuz sonra ilk gençliğimiz. Eğer oralarda sığınacak güzel anılar varsa yaşamın geri kalanında tutunacak sağlam şeyler bulma isteğimiz güçlenir ama o dönemleri problemlili yaşadysak yaşamızın kaç olduğu fark etmez, hep bir sıkıntı duygusu peşimize düşer. Hayatın ilk deneyimlerinin yaşandığı o yıllar, iyi ve kötü ayrımının henüz keskinleşmediği ve en önemlisi de dünyada kendine bir yer arayışının çokça sorgulandığı zamanlar. Umut, çile, ızdırap, arayış ve hayatın el yordamıyla tanınmaya çalışıldığı zamanlar... Her şeyin temel anlamının kurulduğu, yaş aldıkça o kurulan anlamın üzerine düşünül- düğü, hayat boyu bizi bırakmayacak, içimizde ve dışımızda çokça andığı-

mız yıllar olacak onlar. Hangimizin ilk gençliğine dair bir anısı belirmez ki gözünde ya da hangimiz tam olarak oradan kurtulabilmişizdir?

Bize yol gösteren bir fener gibi içimizde daima yanan çocukluk ve ilk gençlik yılları birçok esere kaynak olmuştur. Sanatın her alanında ilk acının, sevincin, mutluluğun, hüznün izleri yer almaktadır. Bunların edebiyatta en meşhuru *Genç Werther'in Acıları*'dır. Goethe'nin genç denebilecek yaşta kaleme aldığı bu metin çağları aşmıştır. Şimdi ben de size, yetişkinlerin şöyle bir geri dönüp bakması, gençlerin de kendilerini sorgulamaları ve arayışları için küçük bir kıvılcım oluşturacak bir film den söz etmek istiyorum. O film, Fransız yönetmen François Truffaut'ya ait.

Filme geçmeden önce yönetmenden biraz söz etmekte fayda var. Truffaut, Fransız Yeni Dalga'nın öncü isimlerinden biri. Fransız Yeni Dalga 1950-60 yılları arası ortaya çıkmış, büyük oranda İtalyan Yeni Gerçekçilik akımından etkilenmiştir. Akımın başlıca öncüleri; François Truffaut, Jean-Luc Godard, Éric Rohmer, Claude Chabrol ve Jacques Rivette. Bu genç yol arkadaşları Fransa'nın ünlü sinema dergisinde, *-Cahiers du Cinéma / Sinema Defterleri-* yazarak sinemayla düşünsel bir bağ kurmuş, oradan kendi film dünyalarını oluşturmuşlardır.

Onların filmlerinde hayatın daha içindeyiz, sokaktayız, evdeyiz, yolda- yız, hikâyeden bağımsız hikâyeler peşindeyiz. Filmlerin artık bir teorisi var, sanat sinemasının başladığı yer- deyiz. Kendilerinden önce birkaç örnek olsa da teknikte ve teoride Yeni Dalga ile hayatımıza birçok yenilik giriyor. Truffaut da bu yeniliğe yazdığı film eleştirileri ve çektiği filmlerle büyük katkı sağlayan isimlerden birisi. Burada bahsetmek istediğim film olan *400 Darbe*, serserilik etmek, okulu kırmak gibi anlamlara geliyor. Bu film Truffaut'nun yani yönet- menin otobiyografik filmlerinden biri, hayatından kesitler içeriyor. Yönetmen de küçüklüğünde böyle bir hayat yaşamış, onu kurtaran şey sinema olmuş. Hatta ona ait şöyle bir söz var: "Günde 3 film, haftada 3 kitap ve güzel müzik albümleri beni ölene kadar mutlu etmeye yetebilir." *400 Darbe* filmini çektiğinde ise yirmi altı yaşında. Truffaut'nun oyunculuk deneyimi de var, birçok filmde

kendisi de yer almış. 400 Darbe kadar kültleşmemiş olsa da yönetmenin diğer meşhur filmleri şunlar: *Unutulmayan Sevgili* (Jules ve Jim), *Çalınmış Buseler*, *Güneşte Gece* (Day for Night).

Filme gelecek olursak; Antoine Doinel (Jean-Pierre L  aud) filmin baş k  ahramanı, on iki yaşında bir   ocuk. Eğitim gördüğü okulda baskıcı bir sistem var. Öğretmenler ruhsuz ve öğrenciye sevgiyle yaklaşmanın ötesinde katı, otoriter. Antoine, bu tabloda başarılı olmak istese bile fark edilmeyecek. Hatta filmin bir yerinde bir kompozisyon dersinde Balzac'tan alıntı yapıyor,   ğretmen bunu   alıntı olarak görüyor. Evde ise durum okuldan beter, ilgisiz bir anne ve baba var. Antoine annesinin daha önceki bir birlikteliğinden dünyaya gelmiş, evdeki babası gerçek babası değil. Her fırsatta evde istenmediği ve fazlalık/y  k olduğu duygusu hissettiriliyor   ocuğa. Antoine hırsızlık yapıp hapse düştüğünde karşımıza çıkan devlet de acımasız ve gerçeklerden uzak bir devlet. Aile, toplum ve devlet Antoine'ın dünyasından bihaber, onu anlamaya ve onunla sevgi yoluyla iletişim kurmaya açık ya da istekli değil. Sonuç olarak   ocuk çıkışı, okuldan ve aileden kaçmakta buluyor. Antoine'ın mutlu olduğu tek yer, arkadaşıyla okuldan kaçıp gittiği sinema; mutlu olduğu zaman da ailenin birbirine en çok yakınladığı ve sinemaya gittikleri gün. Onun dışında kendini bu sıkışmışlıkta mutlu edebileceği bir   n yok. Bir de hayali var; bir gün denizi görmek. Antoine'ı bu baskı ve sevgisizlik çemberindeki ortamda hep bir kaçış yolu ararken görüyoruz. İlk gençlik yıllarındaki   oz  ms  zl  ğ  karşı duruş da bu değil

Film Künyesi:

1959 / 1s 40dk / Dram

Orijinal Adı: Les Quatre Cents Coups

Yönetmen: François Truffaut

Senaryo: François Truffaut, Marcel Moussy

Oyuncular: Jean-Pierre L  aud, Claire Maurier, Albert R  my

  lke: Fransa

midir zaten, yeni ve bilinmeyen bir hayata kaçmak? Biz, adına özgürlüğü kaçmak diyelim. Ama ne olarak tanımlarsak tanımlayalım, bir değişim isteğine kaçış ve kendini var etme denemesidir bu.

Filmin belki de en etkileyici sahnesi Antoine'ın ışlah evinden kaçtığı sahnedir. Tek ve uzun bir planda çekilen sahnede k  ahramanımız dakikalarca koşar, koşar ve sonunda denize ulaşır. Onu boğan, dünyasını yaşanmaz kılan her şey ve herkes artık geri dönülmeyecek uzaklıkta kalmış ve Antoine, denizi görme arzusuna kavuşmuştur. Son sahnede ise o zamana kadar filmlerde yapılmayan bir teknik karşımıza çıkar;   ocuk kameraya bakar yani bize. Filmin bittiği yerden geriye dönüp ilk gen  liğinize, kaçmak ya da içinde kalıp mutlu olmak istediğiniz zamana dönebilirsiniz. Buradaki   ocuk eğer yönetmenin kendisiyse –ki büyük oranda odur– artık yolunu bulmuştur; o yol yani

kaçarak vardığı özgürlük alanı sinemadır. Hayatı boyunca da o alandan dışarı çıkmamış, bize yeni dünyalar sunmuştur.

400 Darbe tutkularımızı keşfetme ve gerçekleştirme noktasında bugün bize önemli şeyler söyler. Bunlardan biri bir tutkuyu gerçekleştirme özlemi ve iradesidir. Sinema, yönetmenin ilk tutkusudur ve bunu gerçekleştirmiştir.   kinci olarak hikâyemizin emek ve uğraşla geleceğe ışık tutacak bir gerçek olduğunu ortaya koyar.   nemli olan güvenilecek gerçek bir hikâye biriktirmektir hayat karşısında.

Yönetmeni çok genç olmasına rağmen bu film hâlâ sinemanın ilkleri arasında önemli bir yere sahiptir. Filmden ve filmin yetenekli yönetmeninin hayatından hareketle son söz olarak şunu söyleyebiliriz: G  venilecek bir hikâyesi olan herkes kendine   zg  r bir dünyanın kapılarını aralayabilir.

Maddeyi temizlemenin basit bir matematiği vardır; Allah sağlık ve imkân verdiği sürece. Malzeme bellidir, netice de bellidir. Maddeyi maddeyle dezenfekte ederiz. Cinsini cinsiyle yıkmak, arıtmak. Peki, ya ruhu neyle dezenfekte etmeli?

stat Sezai Karakoç'un *Samanyolunda Ziyafe'i* iyi bir ramazan azığı. İlk sayfasında diyor ki stat: "Oruç, ruhun ve vücudun dezenfekte edilmesidir." Bir hrin yeniden imarı gibi. Eli are dolu bir temizlik mimarı. Hem de ne temizlik. Geride tortu bırakmayan derin bir temizlik. Hoş geldi. Hoş bula.

Bu maddi ve manevi temizlik mimarının kelime yolculuğuna bakacak olursak Soğda "rağ" yani oruç tutma sözcüğünden alıntıdır. Orta Farsçada yine bu kelimenin e kökenli hâli "rzag" kelimesine rastlıyoruz. "Soğda r" yani gün sözcüğünden türeme olduğunu belirtelim. Yalnız orutaki  sesi hasebiyle kelimenin Farsçadan ziyade bir Doğu İran dili veya diyalektiğinden alındığını gösterir, diyen etimoloji uzmanları da mevcuttur. Farsça "rze" kelimesi Orta Farsçada aynı anlamda "rzag" şeklinde karşımıza çıkıyor. Burada uğramamız gereken önemli durak, rz durağı. Farsça gün anlamına gelen kelime, Sanskritçe "rati", "aydınlık olmak, ışımak" fiili ile eş kökenlidir. Kelimenin kökeni, görüldüğü üzere ışığa vurgu yapmakta.

O zaman orucun ışıkla bağlantısını birkaç cihetten yapabiliriz. İlkinin yukarıda belirttik. Oruç köken itibarıyla Farsça rzdan türeme bir kelime. Yani bizi günün ışığıyla birlikte akşam ezanına kadar mühürleyen. Sadece midneyi mi? O zaman maddi bir dezenfektan olmaktan ileri gidemezdi. Hlbuki oruç öyle mi? Öyle bir nur ki akşam ezanına kadar, gözümüze dolmasıyla maddiyata bizi kapatan. ışığıyla ruhu bedene; bedeni ruha layık kıldıran bir sürme. Yine stat Karakoç'un tabiriyle gündüzü daha gündüz, geceyi daha gece kılan. Suyu daha su eyleyen bir nur huzmesi.

Tespit edilen en eski Türkçe kaynakta (*Codex Comanicus*, 1303) "oruç" olarak karşımıza çıkan kelime, Farsça "oroza" (orze) olarak kayıtlara geçmiş. 1303'den günümüze nice ramazanları devirerek olmuş bizim kurtuluş reetelerimizden oruç. Arapça "savm" ya da aynı kökten türeme "siyam" kelimeleri de orucun karşılığı olan diğer kelimeler. Bizde de savm kelimesinin kullanıldığını söyleyebiliriz ama oruç topraklarımızda daha çok benimsenmiş.

Ramazan, iine nice hazineler saklamış Müslümanların göz aydınlığı. Oruç o göz aydınlığının baş mimarı. Senede bir gelen ama geldiğinde de misafir gibi davranmayan misafir hatta evin sahibi. Hem de kapılardan ilk girişiyle müminleri sevince gark eden, uğurlanışıyla hüznü bir sonraki buluşmaya kadar hasrete eviren ne misafir. Gz, kelimenin kökeninin geldiği ışımaya öyle bir alışıyor ki etraf o gittikten sonra bir süre kapkaranlık geliyor. Allah oruç nurunu gözümüzde daim eyleye. Yineleyelim; hoş geldi, hoş bula. Vesselam.

SÖYLENE SÖYLENE DEĞİşMİş

SON HURAFE DEİZM
Diyanet İşleri Başkanlığı

KİTAPLIK

HAZIRLAYAN: AYŞE KIZILAY

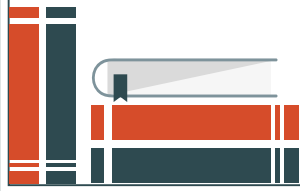
“

İnsan, varlık sahasına çıktığı ândan itibaren bir taraftan kendini bulma, bir taraftan da bir Yaratıcı arama çabası içinde oldu.

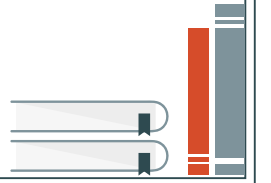
Ait olduğumuz kültürle bizi kuşatan popüler kültür arasındaki derin kırılmanın, fiziksel ve ruhsal dünyaları altüst eden bir hortum etkisi yarattığını görmek durumundayız.

Toplumun ortak kelime dağarcığına dâhil edilen deizm bir gerçekliktir, tarihte vardı ve şimdi de var. Fakat deist olanların sayısının giderek arttığı söylemi kasıtlı, bilinçli bir algı operasyonunun parçasıdır ve dolayısıyla bir mittir.

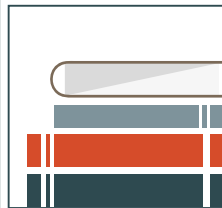
Bugün dinlerin veya mezheplerin savaşları gibi görünen çatışmalar, gerçekte yeni bir küresel medeniyet inşası peşinde olanların savaşlarıdır.

Deizmin tanrısının tanrılık vasfına yaraşır tek özelliği yaratıcı olmasıdır. Evreni, insanı ve doğayı yaratmıştır ve dikkat edilirse bu yaratma ilk yaratma ile sınırlıdır.

İçinde bulunduğumuz yüzyılı, katı olanın buharlaşma, ağır olanın hafifleme, sıkı olanın çözülme, değerli olanın değersizleşme sürecinin hızlandığı bir zaman dilimi olarak görebiliriz.

Anlam haritası tarumar edilen ve idraki yabancı bir harita müsveddesi ile tanıştırılan genç, bir sonraki aşamada, parçası olduğu toplumun değerlerini reddetme sürecine girer.

Deistlerin Hıristiyanlığın köklerini doğal dine götürme çabalarında Yunan filozoflarının Tanrı hakkındaki görüşlerinden esintiler vardır.

